

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**E- MUHASEBE UYGULAMALARINA İLİŞKİN MUHASEBE MESLEK
MENSUPLARININ TUTUMLARI: GAZİANTEP İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
TUBA KAVCI

GAZİANTEP- 2022

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**E- MUHASEBE UYGULAMALARINA İLİŞKİN MUHASEBE MESLEK
MENSUPLARININ TUTUMLARI: GAZİANTEP İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ.DR. CUMA ERCAN

GAZİANTEP – 2022

KABUL VE ONAY SAYFASI

İşletme Anabilim Dalı İşletme Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Tuba KAVCI** tarafından hazırlanan ‘**E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Muhasebe Meslek Mensuplarının Tutumları: Gaziantep İlinde Bir Araştırma**’ başlıklı tez **06/01/2022** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu /Üniversitesi

Jüri Başkanı

Prof.Dr. Mehmet KAYGUSUZUOĞLU

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Tez Danışmanı

Doç.Dr Cuma ERCAN

Gaziantep Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç.Dr. Murat KARAHAN

Gaziantep Üniversitesi

Bu tez Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. İbrahim Halil GÜZELBEY

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘‘E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Muhasebe Meslek Mensuplarının Tutumları: Gaziantep İlinde Bir Araştırma’’ başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tuba KAVCI

ÖNSÖZ

“E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Muhasebe Meslek Mensuplarının Tutumları: Gaziantep İlinde Bir Araştırma” konulu tezimde, araştırma konusunun belirlenmesinden, tez sürecinde ve diğer tüm aşamalarda katkı sağlayan değerli hocam ve tez danışmanım Doç.Dr. Cuma ERCAN ‘a

Ayrıca değerli görüşleri ile katkıda bulunan Prof. Dr. Mehmet KAYGUSUZUOĞLU ‘ na

Yüksek Lisans eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen ve hep yanımda olan kıymetli anneme, babama ve biricik kızım Ayça’ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gaziantep, 2021

Tuba KAVCI

ÖZET

Yaşadığımız dünyada gün geçtikçe bütün muhasebe işlemleri dijital platforma taşındığından dolayı muhasebe meslek mensuplarının mevzuatların yanında yazılım ve donanım açısından kendilerini geliştirmeleri zorunluluğu doğmuştur. Muhasebede e-dönüşüm sürecinde yaşanan teknolojik gelişmeler, muhasebe mesleğinin geleceği, muhasebede kullanılan yazılımlar ayrıca e-fatura ve e-defter uygulamalarının yanında dijital teknoloji meslek mensuplarının kendilerini geliştirmesi bağlamında zorunluluk meydana gelmiştir.

Bu çalışmada Gaziantep'te faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalarına karşı tutumları ve bu tutumların cinsiyet, yaş, mesleki deneyim ve mesleki unvanları açısından farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. E-fatura ve e-defter uygulamalarının yararları olduğu gibi bilhassa geçiş sürecinde uygulamada birtakım sorunlar karşımıza çıkmaktadır. Bu amaçla Serbest muhasebeci Mali Müşavirler (SMMM) odasına kayıtlı 325 muhasebe meslek mensubuna, veri toplama tekniği olan anket yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen verilere göre demografik bilgileri açıklamak için frekans analizi, ayrıca ölçekte yer alan her bir madde için ortalama ve standart sapma değerleri ve normallik analizi kullanılmıştır. Katılımcıların görüşleri arasında anlamlı farkın olup olmadığını tespit etmek için bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, muhasebe meslek mensuplarının cinsiyet, yaş ve öğrenim durumuna göre; e-muhasebe uygulamalarının faydalılığı konusundaki görüşleri, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri, e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu ve e-uygulamalara ilişkin önerileri konusundaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: E- Uygulamalar, E-Fatura, E-Defter

ABSTRACT

In the world we live in, due to the fact that all accounting transactions are transferred to the digital platform day by day, it has arisen that professional accountants have to improve themselves in terms of software and hardware, as well as legislation. Technological developments in the e-transformation process in accounting, the future of the accounting profession, the software used in accounting, e-invoice and e-ledger applications, as well as the need for digital technology professionals to improve themselves.

In this study, the attitudes of professional accountants operating in Gaziantep towards e-applications and whether these attitudes differ in terms of gender, age, professional experience and professional titles were investigated. While e-invoice and e-ledger applications have benefits, there are some problems in practice, especially during the transition period. For this purpose, the survey method, which is a data collection technique, was applied to 325 professional accountants registered in the Chamber of Certified Public Accountants (CPA). Frequency analysis was used to explain demographic information according to the data obtained, as well as mean and standard deviation values and normality analysis for each item in the scale. Independent sample t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) tests were used to determine whether there was a significant difference between the views of the participants. As a result of the research, according to gender, age and education level of professional accountants; It has been determined that there is no significant difference between the views on the usefulness of e-accounting applications, the views of the Ministry of Treasury and Finance on the evaluation of e-applications, the status of following the developments related to e-applications and their suggestions on e-applications.

Keywords: E- Applications, E-Invoice, E-Ledger

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	2
1.1.1.Problem Cümlesi.....	2
1.1.2.Alt Problemler.....	2
1.2.Araştırmanın Hipotezleri	3
1.3.Araştırmanın Amacı	5
1.4.Araştırmanın Önemi	5
1.5.Araştırmanın Varsayımları	5
1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.7.Literatür Özeti.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1.Muhasebenin Tanımı ve Bölümleri	9
2.1.1. Muhasebenin Bölümleri.....	10
2.2. Muhasebede Kullanılan Defterler.....	11
2.2.1.Bilanço Esasına Göre Defterler:	12
2.2.1.1.Yevmiye Defteri (Günlük Defter).....	13

2.2.1.2. <i>Büyük Defter (Defter-i Kebir)</i>	13
2.2.1.3. <i>Envanter Defteri</i>	14
2.2.2. İşletme Esasına Göre Tutulacak Defterler	14
2.3. Muhasebede Kullanılan Belgeler	14
2.3.1. Vergi Usul Kanunu'na Göre Kullanılan Belgeler	15
2.3.1.1. <i>Fatura</i>	15
2.3.1.2. <i>Gider Pusulası</i>	16
2.3.1.3. <i>Perakende Satış Vesikaları</i>	16
2.3.1.4. <i>Müstahsil Makbuzu</i>	16
2.3.1.5. <i>Serbest Meslek Makbuzu</i>	16
2.3.1.6. <i>Ücret Bordrosu</i>	17
2.3.1.7. <i>Diğer Evrak ve Vesikalar</i>	17
2.3.2. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Belgeler	18
2.4. Teknolojik Gelişmelerin Muhasebeye Etkisi	19
2.4.1. Muhasebe Yazılımları	20
2.4.2. Yapay Zekâ	22
2.4.3. Bulut sistemi	23
2.4.4. Endüstri 4.0	26
2.4.5. Blockchain Teknolojisi	27
2.5. Muhasebede E-Defter Uygulamaları	28
2.5.1. E- Defter Tanımı	29
2.5.2. E-Defter Standartı XBRL ve XBRL –GL Taksonomisi	30
2.5.3. E- Defter Başvurusu	31
2.5.4. E-Defter Oluşturma Süreci	31
2.5.5. E-Defter Beratı ve Zaman Damgası	32
2.5.6. E-Defter Uygulaması Avantajları ve Dezavantajları	33
2.6. Muhasebede E –Fatura Uygulamaları	34

2.6.1. E-Fatura Kavramı.....	34
2.6.2. E-Fatura Standartı UBL-TR.....	35
2.6.3. E-Fatura Başvuru Süreci	36
2.6.3.1. Mali Mühür ve NES Başvurusu	36
2.6.3.2. E-Fatura Başvurusu	37
2.6.4. E-Fatura Uygulamasının Teknik Mimarisi	37
2.6.5. E-Fatura Uygulamasından Yararlanma Yöntemleri	38
2.6.5.1. GİB Portal Yöntemi	38
2.6.5.2. Doğrudan Entegrasyon Yöntemi	39
2.6.5.3. Özel Entegrasyon Yöntemi	39
2.6.6. E-Fatura Avantajları ve Dezavantajları	39
2.7. E-Arşiv Fatura	40
2.7. 1. E-Arşiv Sistemine Başvuru Süreci.....	41
2.7. 2. E-Arşiv Uygulamasının Muhafazası ve İbrası.....	41
2.8. Dijitalleşme ve E-Dönüşüm Işığında Muhasebe Mesleğinin Geleceği.....	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	43
YÖNTEM.....	43
3.1. Araştırma Modeli.....	43
3.2. Evren ve Örneklem.....	44
3.3. Veri Toplama Aracı.....	44
3.4. Verilerin Analizleri İçin Kullanılan İstatistiksel Yöntemler	45
3.5. Güvenirlilik Analizi	45
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	47
BULGULAR VE YORUMLAR.....	47
4.1. Demografik Bulgular	47
4.2. Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara İlişkin Görüşleri.....	52
4.2.1. E-Uygulamaların Faydalılığı Hakkındaki Görüşleri.....	52

4.2.2. Hazine ve Maliye Bakanlığı E-Uygulamalarına İlişkin Görüşleri.....	54
4.2.3. E-Uygulamalar İle İlgili Gelişmeleri Takip Durumu.....	55
4.2.4. E-Uygulamalara İlişkin Önerileri	56
4.3.Tanımlayıcı İstatistiksel Bulgular.....	57
4.4. Hipotez Testlerine Ait Bulgular	60
BEŞİNCİ BÖLÜM	71
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	71
5.1.Sonuçlar.....	71
5.2.Öneriler:.....	73
KAYNAKÇA	74
EKLER.....	84
Ek 1: Anket Formu:	84

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Klasik ve Bulut Bilişim Tabanlı Muhasebe Programlarının Farkı.....	24
Tablo 2. Yıllara Göre E-Defter Uygulamasından Faydalanan Mükellef Sayısı.....	29
Tablo 3. E-Defter Oluşturma Süreci.....	32
Tablo 4. Alfa Değeri Kriterleri.....	45
Tablo 5. E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının güvenilirlik analizi sonuçları.....	46
Tablo 6. Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımı	47
Tablo 7. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımı.....	48
Tablo 8. Katılımcıların öğrenim durumlarına göre dağılımı	49
Tablo 9. Katılımcıların mesleki unvanlarına göre dağılımı.....	50
Tablo 10. Katılımcıların mesleki deneyimlerine göre dağılımı	51
Tablo 11. Katılımcıların E-Uygulamaların Faydalılığı Hakkındaki Görüşleri.....	52
Tablo 12. Katılımcıların Hazine ve Maliye Bakanlığı E-uygulamalarına İlişkin Görüşleri... 54	
Tablo 13. Katılımcıların E-Uygulamalar İle İlgili Gelişmeleri Takip Durumu.....	55
Tablo 14. Katılımcıların E- Uygulamalara İlişkin Önerileri	56
Tablo 15. E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeğinin maddelerinin tanımlayıcı istatistikleri	57
Tablo 16. E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının tanımlayıcı istatistikleri	59
Tablo 17. E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının normallik analizi sonuçları	59
Tablo 18. Katılımcıların cinsiyetlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması	60

Tablo 19. Katılımcıların yaşlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması	62
Tablo 20. Katılımcıların öğrenim durumlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması	63
Tablo 21. Katılımcıların mesleki unvanlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması	65
Tablo 22. Mesleki deneyimlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması	67
Tablo 23 . Hipotez Sonuçları	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1 . E-Fatura Uygulama Sistemi	38
Şekil 2 . Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımı	47
Şekil 3 . Katılımcıların yaşlarına göre dağılımı	48
Şekil 4 . Katılımcıların öğrenim durumlarına göre dağılımı	49
Şekil 5 . Katılımcıların mesleki unvanlarına göre dağılımı	50
Şekil 6 . Katılımcıların mesleki deneyimlerine göre dağılımı	51

KISALTMALAR LİSTESİ

E- ARŞİV	: Elektronik Arşiv
E - DEFTER	: Elektronik Defter
E - FATURA	: Elektronik Fatura
E – EFKS	: E-Fatura Kayıt Sistemi
E – İMZA	: Elektronik İmza
E -MUHASEBE	: Elektronik Muhasebe
GİB	: Gelir İdaresi Bakanlığı
KKP	: Kurumsal Kaynak Planlaması
KDV	: Katma Değer Vergisi
NES	: Nitelikli Elektronik Sertifika
SM	: Serbest Muhasebeci
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜBİTAK-UEKAE	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UBL	: Universal Business Language-Evrensel İş Dili
UBL-TR	: Evrensel İş Dili Türkiye
VUK	: Vergi Usul Kanunu
XBRL	: Extensible Business Reporting Language / Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili

XBRL -FR : Extensible Business Reporting Language –Financial Reporting /
Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili – Finansal Raporlama

XBRL -GL : Extensible Business Reporting Language - Global Ledger /
Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili - Global Defter

XML : Extensible Markup Language /Genişletilebilir İşaretleme Dili

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzde teknolojik gelişmelerin de etkisiyle her alanda bir değişim ve dönüşümü görmekteyiz. Yaşanan bu dönüşüm sürecine uyum sağlamak için birçok kurum ve kuruluş kendi yapılarında köklü değişikliklere gitmek zorunda kalmışlardır. Bu süreçte muhasebe uygulamaları da bu dönüşümden ciddi manada etkilenmiş ve birçok işlem kâğıt ortamından elektronik ortama kaymıştır. Muhasebe işlemlerinin elektronik ortamda yapılması muhasebe meslek mensuplarının da iş yapış şekillerini etkilemiş ve meslek mensuplarının bu uygulamaları bilmeleri bir zorunluluk haline gelmiştir.

Elektronik ortamda yürütülmesi gereken muhasebe uygulamaları hem Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın hem de muhasebe meslek mensuplarının çalışma yöntemlerini yeni teknolojik yapıya göre oluşturmalarını zorunlu kılmıştır. Muhasebe defterlerinin tutulması, vergi beyannamelerinin hazırlanması, fatura girişleri, tahsilat ve ödeme gibi bütün mali nitelikteki işlemlere ait prosesin devlet birimleri (maliye, defterdarlık vb), muhasebe meslek mensupları ve vatandaşlar tarafından elektronik platformda uygulanmasını kısaca e-muhasebe uygulamaları olarak adlandırabiliriz. Mükellefler ve muhasebe meslek mensupları tarafından kullanılan e-muhasebe uygulamalarına gün geçmiyor ki yenisini eklenmektedir (Öztürk ve Çarkçı, 2019:1008).

Muhasebe uygulamalarının elektronik ortamda gerçekleşmesi, meslek mensuplarının iş yükünün azalması, aynı zamanda da işlerinin daha seri ve güvenilir olarak yürütülmesinde önemli faktör olmuştur. Özellikle endüstri 4.0 ile birlikte muhasebenin işlevlerinin akıllı sistemler tarafından yerine getirileceği tartışılmaktadır. Bu durumda muhasebe meslek mensuplarının daha çok muhasebe verilerini yorumlayan ve denetleyen bir konuma çıkacağı beklenmektedir.

Bu çalışmada muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalara ilişkin tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Gaziantep ilinde bağımsız olarak çalışan meslek mensupları üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma beş bölümden meydana gelmektedir.

Birinci bölümünde; "Giriş" başlığı altında, çalışmanın problemi, araştırma amacı, araştırmanın önemi, ve literatür özeti bulunmaktadır.

İkinci bölümde; kavramsal çerçeve yer almaktadır. Bu kapsamda, öncelikle muhasebenin tanımı, muhasebede kullanılan defter ve belgeler, teknolojik gelişmelerin muhasebeye etkisi, e-muhasebe uygulamaları ve muhasebe mesleğinin dijital ortamda geleceği ile ilgili konular yer almaktadır.

Üçüncü bölümde; araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Bu kapsamda, araştırmanın modeli ve hipotezleri, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analizleri bulunmaktadır.

Dördüncü bölümde; araştırma neticesinde elde edilen bulgular ve bu bulgulara ait yorumlar yer almaktadır.

Son olarak beşinci bölümde ise; sonuç ve öneriler kısmı yer almaktadır. Bu kapsamdan araştırmada elde edilen bulgular özetlenmiş ve bu bulgular çerçevesinde e-uygulamalarla ilgili geleceğe dair öneriler ortaya konulmuştur.

1.1.Problem Durumu

Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler muhasebe uygulamalarını etkilemiş, e-fatura, e-defter, e-beyanname, e-arşiv gibi uygulamaları netice vermiştir. Bu uygulamalarının yararları olmakla birlikte özellikle geçiş döneminde birtakım sıkıntılar ile karşılaşmaktadır.

1.1.1.Problem Cümlesi

Araştırmanın temel problem cümlesi ; ‘‘E- Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Muhasebe Meslek Mensuplarının Tutumları Nelerdir?’’ olarak tespit edilmiştir. Bu temel problem çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1.1.2.Alt Problemler

Yukarda belirtilen temel problem çerçevesinde araştırmanın alt problemlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür. Bunlar:

- E-uygulamalar faydalılığı konusunda muhasebe meslek mensuplarının görüşleri nedir?
- Hazine ve Maliye Bakanlığının e-uygulamalarına ilişkin muhasebe meslek mensuplarının görüşleri nedir?
- E-uygulamalar ile alakalı gelişmeleri muhasebe meslek mensupları takip ediyor mu?
- E-uygulamalara ilişkin muhasebe meslek mensuplarının düşünceleri nelerdir?

1.2.Araştırmanın Hipotezleri

Bu tez kapsamında oluşturulan araştırmanın hipotezleri sıralanmıştır. Bunlar:

H.1 Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır.

H.1a Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e-uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.1b Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilme konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.1c Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır.

H.1d Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.2 Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır.

H.2a Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e-uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.2b Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.2c Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır.

H.2d Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.3 Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır.

H.3a Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e- uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.3b Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.3c Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır.

H.3d Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.4 Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır.

H.4a Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e-uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.4b Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.4c Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır.

H.4d Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.5 Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır.

H.5a Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.5b Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H.5c Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır.

H.5d Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır.

1.3.Araştırmanın Amacı

Gündelik hayatın önemli bir parçası olan bilgi teknolojileri sürekli gelişim ve değişim içerisinde. E-uygulamalarla birlikte özellikle e-dönüşümde meydana gelen mühim teknolojik gelişme olarak e-defter ve e-fatura, e-arşiv fatura uygulamaları olmaktadır. Bu araştırmanın amacı, muhasebe meslek mensuplarının e-muhasebe uygulamalara geçiş döneminde e-uygulamalara karşı tutumlarını tespit etmektir. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının e- uygulamalar ile ilgili tutumlarının cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, mesleki deneyim ve mesleki unvan açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir.

1.4.Araştırmanın Önemi

Teknolojik uygulamalardan biri olan e-uygulamalarda karşılaşılan sorunların, bu yöntemleri etkin bir şekilde kullanan meslek mensupları tarafından değerlendirilmesi önemli olmaktadır. Akademik anlamda bilhassa bu konuda uygulamaya yönelik olarak yapılan bilimsel araştırmaların az olması bu çalışmanın yapılmasında önemli sebeplerinden biridir.

Çalışmamızda; Gaziantep'te Muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamaya karşı tutumları incelenerek, ortaya çıkan sorunlar için gerekli düzenlemelerinin yapılmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

1.5.Araştırmanın Varsayımları

Yapılan bu araştırmanın varsayımları:

- Katılımcıların araştırmada kullanılan ölçekteki soruların okunup anladıkları ve tarafsız olarak cevap verdikleri,
- Katılımcıların fikirlerini gerçeğe uygun ve samimi olarak yansıttıkları,
- Katılımcıların araştırmaya uygun olarak seçildikleri,
- Ölçeğin araştırmanın amacını gerçekleştirmeye uygun olduğudur.

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma sadece Gaziantep ilinde faaliyet gösteren bağımsız muhasebe meslek mensuplarını kapsamaması, araştırmanın kısıtını oluşturmaktadır. Evrenin sınırlandırılmasındaki temel etken zaman ve maliyet tasarrufudur.

1.7.Literatür Özeti

İlgili alanda literatür incelendiğinde, e-muhasebe uygulamalarını ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Literatürde yer alan bu çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Yıldırım (2020) 'E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları' adlı tez çalışmasında muhasebe meslek mensuplarının e-muhasebe uygulamalarına ilişkin görüşleri, bilgi düzeyleri, performans beklentileri, kullanma niyetleri, kolaylaştırma koşulları, davranışsal tutumları ve güven beklentilerinin mesleki deneyimleri açısından farklılık gösterip göstermediği araştırılmaktadır. Katılımcıların e-muhasebe uygulamalarına ilişkin bilgi düzeylerini değerlendirmeye yönelik sorulan sorular sonucunda; e-uygulamaların performansı artırdığını, iş yükünü azalttığını, işlem maliyetlerinin düştüğünü bunun yanı sıra GİB tarafından yeterli teknik desteğin sağlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bozkurt (2020) araştırmasında, muhasebede kullanılan defterleri temel kavramlar açısından inceleyerek, e-uygulamaların muhasebe uygulamalarına ne gibi etkileri olduğunu araştırmıştır. Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak meslek mensupları tarafından Hazine ve Maliye Bakanlığı'nı bu konudaki çalışmaları bakımından değerlendirilmesidir. Katılımcıların Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın uygulamaları iyi şekilde yönettikleri konusunda net bir düşünce ortaya koyamadıkları görülmektedir. Meslek mensuplarının elektronik uygulamalarla ilgili olarak gelişmelerin takibi, meslek mensuplarının önerileri ve elektronik uygulamaların faydalı oluşu konusunda mesleki unvan ve deneyim açısından bir farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kulak (2019) araştırmasında, Malatya'da bulunan muhasebe meslek mensuplarının e-muhasebe hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yüz yüze görüşme yöntemiyle anket yapılmıştır. Bilgi teknolojileri ile muhasebe uygulamalarının bütünleşmesi sonucunda ortaya çıkan e-dönüşüm uygulamaları yasal zorunluluk olarak hayata geçirildiğinden bahsetmiştir. E-dönüşümün muhasebe meslek mensuplarına sağlamış olduğu avantajların başında, iş performansına olumlu katkısının bulunduğu, iş yükünü azalttığı, muhasebe mesleğini daha verimli hale getirdiği, muhasebe mesleğine saygınlık kazandırdığı en önemli avantajları olduğu belirlenmiştir. Dezavantaj olarak ofisteki teknolojik altyapı iyileştirilmesinden dolayı üstlenilen ekstra maliyetlerle ve personel maliyetlerinden ekstra maliyetlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Muhasebe meslek mensupları e-muhasebe uygulamalarından genel olarak memnundur sonucuna varılmıştır.

Karasioglu ve Garip (2019), Karaman’da SMMM Odası’na kayıtlı 138 muhasebe meslek mensubu ile e-dönüşüm sürecinde yaşadıkları sorunların belirlenmesi amacıyla araştırma yapılmıştır. Anket yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada, performans ve iş yoğunluğuna ilişkin problemler, e-uygulamalarda kayıtlı bilgilerin silinebilmesi olasılıklarının meslek mensuplarının iş performansını negatif anlamda etkilediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca mevzuat değişikliklerinin zamanında adapte edilmemesi ve GİB portalı erişiminde bazı sorunların yaşanması, maliyet ve eleman eksikliğine yönelik sorunlar, muhasebe yazılımlarının pahalı olmasının ve bunun neticesinde, kullanıcılara ek maliyet getirmesi ile de e-uygulamalar konusunda mükelleflerin yeteri kadar bilgilendirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kılıç (2019), değişik bölümlerde faaliyet gösteren firmaların e-uygulamalardan yararlanma yöntemleri e-fatura uygulamasına karşı tutumları ve uygulamayı kullanma sürecinde ortaya çıkan güçlüklerin tespit edilmesi amacıyla yaptığı çalışmasında anket yöntemini kullanarak 112 firma üzerinde araştırmasını gerçekleştirmiştir. E-fatura uygulamasının yasal zorunluluk değil aksine iş yükünü azaltan ve hızlandıran uygulama olarak gördüklerini ve duyulan itimatın giderek artması nedeniyle, memnuniyetlerini ifade etmişlerdir. E-dönüşüm sürecine Türkiye’nin olabildiğince çabuk adapte oldukları fakat uygulamaya ticari sırları ortaya çıkardığı algısında çekimser oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin (2019), Türkiye’de değişik şehirlerde bulunmakta olan ve farklı özellikteki 29 işletme üzerinde anket yöntemi kullanarak bir çalışma yapmıştır. Araştırmada e-fatura ve e-defter uygulamalarının kolay erişim ve arşivleme verimlilik zaman tasarrufu, doğanın korunması, maliyet, kazanımlarının olduğu ve en büyük sorunlardan birinin ise sistemde güvenlik açığı olduğundan bahsetmiştir.

Htaybata, Alberti-Alhtaybata ve Altahatabatb (2018) yaptıkları nitel araştırmada, muhasebede dijital uygulamaların gelecekte artacağını ve bu sonucun muhasebe meslek mensuplarının yeterliliklerini etkileyebileceğini ve muhasebe eğitime yönelik müfredatların yeni teknolojilere göre uyarlanması gerektiğini tespit etmişlerdir’.

Demirdöven (2017), tarafından yapılan araştırmada, e-defter uygulaması ile ilgili, katılımcıların e-defter uygulamasından genel olarak memnuniyet duyduklarını, e-defter uygulamasının muhasebe işlemlerini kolaylaştırdığını tespit etmiştir. Ayrıca, e-defter uygulamasının tutumluluk açısından yarar sağladığı, yasal olarak zorunluluk olmasa dahi e-defter uygulamasına geçeceğine, uygulamanın anlaşılır olduğunu, e-defterin en büyük

avantajlarından birinin kolay erişim ve arşivleme konusu olduğunu, olumsuz yanının ise ise alt yapıdaki eksikliklerin olduğunu sonucuna varılmıştır.

Bayraktar ve Yıldırım (2017)'a göre, muhasebe meslek mensuplarının e-belge uygulamasının kullanılması ve kabul düzeylerinin araştırılması amacıyla Karabük'te ki 122 SMMM'ler üzerinde yapılan araştırmada "Birleştirilmiş Teknoloji Kullanım ve Kabullenme Teorisi" kapsamında hazırlanan veri toplama aracından yararlanmışlardır. Katılımcıların yarısından çoğunun e-fatura ve e-defter kullandıkları, araştırmaya katılanların e-belge uygulamalarını kabul etme düzeylerinin orta derecede olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Özdemir (2016) tarafından yapılan araştırmada İstanbul'da bulunan 20 madeni yağ lisansına sahip firma üzerinde, e-defter ve e-fatura kullanımını hakkındaki bilgilere ulaşmaya çalışılmıştır. Çalışmada, katılımcıların e-fatura uygulamasını günlük olarak bir ya da birçok kez kullandığını, ayrıca uygulamanın muhasebe işlemlerini kolaylaştırdığı ve en büyük avantajlarından birinin erişimin kolaylığı ve arşivleme olduğu belirtilmiştir. Olumsuz yön olarak da alt yapı yetersizliğinden dolayı sıkıntılar yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

Bygren (2016) tarafından yapılan araştırmada, İsveç'te bir bölgede faaliyet gösteren küçük, orta ve büyük ölçekli şirketler üzerinde vaka analizi yapılmıştır. Bu çalışmada, dijital muhasebenin işletmelerin yeni iş modelleri, değer zincirleri ve iş stratejileri üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Sonuç olarak dijitalleşme ile bilgiye kolay erişim sağlandığı ayrıca firmalardaki dijitalleşmenin kurum kültürünün bir parçası olması gerektiği belirlenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, muhasebenin tanımı, muhasebede kullanılan defter ve belgeler, teknolojik gelişmelerin muhasebeye etkisi, e-muhasebe uygulamaları ve muhasebe mesleğinin dijital ortamda geleceği ile ilgili konular yer almaktadır.

2.1.Muhasebenin Tanımı ve Bölümleri

İşletmeler olağan faaliyetlerini devam ettirebilmek ve rakipleri karşısında rekabet edebilmek amacıyla işletmenin geleceğine dair doğru yatırım kararları alabilmeleri için çok sayıdaki mali olayların kaydedilebilmesi ve raporlanıp ilgili kişilere nakledilmesi gerekmektedir. Muhasebe, işletmelerde meydana gelen etkinliklerin sistematik şekilde işlenip, kayıt eden, sınıflandıran, özet hale getirerek, analiz ve yorumla birlikte ilgili kişilere aktarılmasını sağlayan bir sistemdir (Kaygusuz, vd.,2018:3).

Sonuca varmaya yarayan kurumsallaşmış faaliyetler bütününe sistem denilmektedir.Bilgi bir konu üzerinde açıklama sunan bilgiler topluluğudur. Bu bilgilerin belli bir hedef doğrultusunda toplanabilmesi,depolanması ve işlenebilmesini sağlayan temel noktası bilgi sistemlerinden meydana gelmektedir (Dinç ve Abidioğlu,2009:161). Bilgi sistemlerinin hareket noktası ise yönetimin bütün kademesine gereken verileri tam zamanında teslim etmektir.Bu bağlamda yöneticiler, yürütülen işlemlerin durum ve beklenmedik olaylara müdahale durumunda sürekli ve tam zamanında bilgilendirilmek isterler (Veeken vd, 2002: 347). Bu durumda da muhasebe bilgi sistemleri karşımıza çıkmaktadır (Gökdeniz, 2005: 87).

Muhasebe, bir işletmenin iktisadi durumu ile ilgili mali bilgileri ölçmek ve kullanıcılara bu mali bilgileri raporlamak maksadıyla kullanılmaktadır. Muhasebenin asıl hedefi yöneticilere karar alma aşamasında kullanılabilir bilgiler temin etmektir. Bu bağlamda, işletme yönetiminde önemli bir vasıta konumuna sahiptir. Ayrıca işletmeler için mali sonuçları iletmekten başka karar alma ve yönetim süreçlerinin tüm basamakları için gereken veri sistemini oluşturmaktadır (Akgün ve Kılıç, 2013: 22).

Muhasebe bir bilim modeli olarak düşünülürse bu modelin en temel gayesi, bilgi kullanıcılarının etkili kararlar vermelerini sağlayarak bilgilerin toplanıp, işlenebilmesi ve iletilmesinden oluşacaktır (Demir, 2005: 147).

Yukarıda bulunan tanımlamalardan yola çıkarak muhasebedeki işlevleri kayıt etmek, sınıflandırmak, raporlamak, analiz ve yorumlamak olduğu anlaşılmaktadır (Şitak,2021:21):

- **Kaydetme** : Belirli kurallar çerçevesinde, mali nitelikteki bütün bilgilerin belgelendirmesinin yapılması daha sonrasında bu bilgilerin yorumlanmaya hazır hale gelip muhasebe defterine işlenmesine kayıt etme adı verilmektedir.
- **Sınıflandırma**: Verilerin belirli gruplar ve sınıflara göre düzenlenmesi işlemine sınıflandırma denilmektedir. Defter-i Kebir'e (Büyük defter) yapılan kayıt sınıflandırma işlemine örnek verilebilir.
- **Raporlama**: Kaydedilerek ve sınıflandırılarak elde edilen verilerin raporlanması hazır hale getirilmesi işlemine raporlama denilmektedir. Bu işlem Gelir tablosu ve bilanço özetleme fonksiyonuna örnek olarak verilebilmektedir.
- **Analiz ve Yorum**: İşletmelerin belirli dönem sonunda düzenledikleri tabloların alacakları kararlarda yardımcı olmak üzere analiz edilip yorumlanması işlemine denilmektedir. Karşılaştırmalı Tablolar analizi, Yüzde Yönetimi ile Analiz, Oran analizi, Fon Akım analizi, Trend (Eğilim Yüzdeleri) analizi örnek olarak verilebilmektedir.

2.1.1. Muhasebenin Bölümleri

Muhasebe sisteminin finansal işlemlerin kaydedilmesi, belli zaman periyotlarında neticelerin belirlenmesi, yorumlanması ve işletmeyle ilgili kullanıcılara aktarılması açısından bakıldığında üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler genel (finansal) muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesidir:

- **Genel (Finansal) muhasebe**; Finansal muhasebe olarak da ifade edilmektedir. Finansal muhasebenin vazifesi, işletmenin mevcut varlıklarının, sermayesinin ve borçlarının neler olduğunu ve bunlar ile işletme faaliyetlerinden ötürü ortaya çıkan artış ve azalış yönündeki değişimleri izlemek ve bu faaliyetlerin sonucunu ortaya koymaktır (Cemalcılar vd.,2004:10).

Finansal muhasebe, işletmelerin finansal durumunu, denetlenmiş mali raporların kamuoyuna izah edilmesi, dış raporlama ve şirket muhasebesi sistemlerine yönelik olarak bilgiler üretmektir (Akgün ve Kılıç,2013: 22).

- **Maliyet muhasebesi;** daha çok üretim eylemleri ile ilgilidir. İşletmede üretilen ürünlerin maliyetlerinin belirlenmesi, maliyet analizinin yapılması ve satış fiyatının belirlenmesi maliyet muhasebesinin konusunu oluşturmaktadır.

Üretim yapan sanayi işletmelerinde karar verme sürecinde yardımcı olmak amacıyla, üretilen mal ve hizmetlerin, üretim maliyetinin oluşmasını sağlayan mali olayların planlanması, ölçülmesi, raporlanması faaliyetiyle uğraşır, bu açıdan bakıldığında işletmelerin yönetsel kararlarını sağlıklı bir şekilde alması ve kar edebilmeleri için maliyet muhasebesi önemli rol oynamaktadır (Otlu, 2011: 23).

- **Yönetim Muhasebesi;** maliyet muhasebesi ve genel muhasebe yardımı ile elde edilen bilgiler işletme yöneticilerinin karar alma aşamasında ihtiyaç duydukları sayısal verileri sağlar. Sürekli değişebilen iş ortamında aktif yönetimin vazgeçilmez bir ögesi olmaktadır (Aktaş, 2013:57).

İşletmenin faaliyetleri hakkında ilgili kişilere bilgiler sağlayan yönetim muhasebesi, işletmenin hedeflerine ulaşma noktasında alınacak kararların temel bilgi kaynağını oluşturmaktadır (Toraman vd, 2009:109).

2.2. Muhasebede Kullanılan Defterler

İşletmeler, mali işlemlerin muhasebe kayıtlarına alınması, devlet vergi alacağını tespit edebilmek ve muhasebe karar alıcılarının işletmenin mali durumu hakkında bilgi sahibi olabilmesine muhasebe defterlerinin tutulması sayesinde olanak sağlamaktadır.

Muhasebede kayıt etme işlemi, tek taraflı (basit kayıt usulü) ve çift taraflı kayıt usulü olarak (muzaaf usül) olmak üzere iki yöntemle gerçekleştirilmektedir:

- **Tek Taraflı Kayıt Usulü :** İşletmede meydana gelen mali nitelikli ticari işlemin yalnızca tek hesaba kayıt edildiği kayıt yöntemi olmaktadır. Bu yöntemde kayıtlar işletme hesabı defterine yapılmaktadır. VUK'nun 178.maddesine göre işletme hesabı defterine yapılır. İşletme defterinde gelirler defterin sağ tarafına, giderler defterin sol tarafına yazılarak gelir gider hesapları arasındaki fark hesaplanır. Gelir kısmı fazla ise

kâr, gider kısmı fazla ise işletmenin faaliyetleri sonucu zarar oluştuğu anlaşılmaktadır (Tokay ve Deran, 2011: 47).

- **Çift Taraflı Kayıt Usulü:** Hesap işlemlerinden birinin alacağına diğersinin ise borcuna kayıt yapıldığı, ticari işlemlerin en az iki hesaba yansıtıldığı kayıt usulüdür. Bu kayıt usulünde önemli ve dikkat edilecek nokta ise, borca ve alacağa kaydedilen tutarların birbirine eşit olması gerekmektedir (Yücenurşen ,2020:1011).

İşletmelerdeki finansal karakterli işlemlerin kayıt altına alınabilmesinde çeşitli defterlerden de yararlanılmaktadır. Yeni TTK ‘da bütün tüccarlar için tutulması gereken muhasebe defterleri; yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri olarak sayılmış ayrıca gerçek kişi ve tüzel kişi ayrımı kaldırılmıştır. (TMSK) yani Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tebliğiyle bunların haricinde tutulacak defterler bildiri ile saptanacaktır. İşletmenin muhasebesi ile ilgisi bulunmayan pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defteri de ticari defter olarak nitelendirilmiştir (Alpaslan, [2012] : 26 aktaran Kızgın,2017:41).

VUK Madde 176 ‘ya göre mükellefler defter tutma açısından, birinci sınıf tüccarlar ve ikinci sınıf tüccarlar olmak üzere gruba ayrılır (Yoruldu ve Zeybek, 2014 :20):

- Birinci Sınıf Tüccarlar: Bilanço esasına göre defter tutulmaktadır. Çift taraflı kayıt yöntemi kullanılır. Tutulması gerekli defterler; Yevmiye defteri, Defter-i Kebir, Envanter Defteridir.
- İkinci Sınıf Tüccarlar: İşletme esasına göre defter tutulmaktadır. Basit kayıt yöntemi kullanılır. Tutulması gereken defterler, İşletme hesabı defteridir.

2.2.1.Bilanço Esasına Göre Defterler:

- Yevmiye defteri,
- Defter-i Kebir
- Envanter Defteridir olmak üzere 3’e ayrılır.

2.2.1.1.Yevmiye Defteri (Günlük Defter)

Günlük defter olarak da bilinir. İşletmelerde ortaya çıkan para ile ifade edilebilen ve kanıtlayıcı dökümanlara dayanarak kaydedilen işlemler, tarih sırası ve maddeler halinde, düzenli olarak yazıldığı defter olarak tanımlanmaktadır (Abdioğlu vd.,2014: 93).

Belirli bir düzende işlemlerin, muhasebe kaydına dönüşebilmesini sağlayan yevmiye defteri, kayıtların silinmesi veya yeni kayıtlar eklenmek suretiyle farklılıkların yapılmasını önlemektedir. Bu bağlamda birinci sınıf tüccarlar için defter-i kebir ve envanter defteri ile birlikte kullanılması gereken defterlerdir (Yazan, 2018: 376).

Yevmiye defterine kayıt edilirken, işlemin kaydına ait, yevmiye madde numarası bulunmaktadır. Yevmiye maddesi, tarih çizgileri arasında kalarak tutarları ve hesapları gösterir.

Yevmiye defter maddesinde,

- Tarih
- Madde sıra numarası
- Alacaklı ve borçlu hesaplar
- Hesap tutarları ve açıklamaların bulunması gerekmektedir.

2.2.1.2. Büyük Defter (Defter-i Kebir)

Defter-i kebir olarak da isimlendirilir. Usulüne göre yevmiye defterine geçirilen işlemlerin buradan alınarak hesaplara pay eden, işlemleri sınıflandırılarak ilgili hesaplarda toplanmasını sağlayan defterlerdir.

Birden fazla müşteriye sahip olan işletme, yapmış olduğu veresiye satış için her müşteriden alacağı miktarı takip etmek için, her müşteri için ayrı bir defter-i kebir sayfası ayırması durumundadır (Sevilengül [2008] aktaran Şahin,2020:22).

Büyük defterdeki kayıt işlemlerinde;

- Tarihi,
- Yevmiye defteri madde sıra numarası,
- Tutarı

- Toplu hesaplarda yardımcı sonuncu hesaplarının adları bulunması zorunludur (Altaş, 2013: 99).

2.2.1.3.Envanter Defteri

Ticari işletmelerin açılışında ve açılıştan sonra izleyen her hesap döneminin sonunda taşınmazların, varlıklarını, borçlarını, alacaklarını, nakit paranın değerlerinin sırasıyla kayıt edildiği müteselsil sayfalı ve ciltli, sıra numaralı deftere denilmektedir (Altaş,2013: 99). Envanter defterinde işe başlangıç tarihinde ve izleyen hesap dönemi nihayetinde çıkarılan dökümlerin ve bilançoların kayıt edildiği güne “bilanço günü” denilmektedir (Kula, 2019: 72).

2.2.2. İşletme Esasına Göre Tutulacak Defterler

Tek taraflı kayıt sistemine göre tutulmaktadır. Sol tarafta giderler, sağ tarafta ise gelir yani hasılat kısmı gösterilir. Ödenen ya da borçlanılan işlemler ve işletme içindeki oluşan giderler, gider kısmında gösterilir. (Sarıcalar, 2020: 235). İşletme defterinin gider ve gelir kısmına aşağıdaki bilgiler kaydedilir (Uysal ve Şenlik , [2008] aktaran Kızırgan,2017: 44):

Gider Kısmı;

- Dönem başı mal mevcudu,
- Dönem içinde alınan mallar ve katlanılan mal alış giderleri,
- İşletme faaliyetlerinin devamı için katlanılan giderler,
- Mal ve hizmet alımlarından dolayı indirilecek KDV.

Gelir kısmı;

- Dönem sonu mal mevcudu,
- Mal satışları ve işletme faaliyetleri nedeniyle elde edilen hasılatlar,
- Alınan ücretlerle elde edilen gelirler,
- Mal ve hizmet teslimi nedeniyle hesaplanan KDV olarak kaydedilir.

2.3. Muhasebede Kullanılan Belgeler

İşletmelerde meydana gelen, mali, ekonomik ve hukuki nitelikteki işlemlerin muhasebe sistemine kaydederken, muhasebenin belgelendirme ve tarafsızlık kavramı gereği, usulüne uygun olarak ve gerçek durumu doğru yansıtması gerekmektedir (Burak ve Öztaş, 2015 : 8).

Belge kullanımı her şirketin ticari faaliyetlerinin önemli bir bölümünü temsil etmektedir (Vesela ve Radimersky, 2014 : 743).

Muhasebe belgeleri, işletmede meydana gelen ekonomik faaliyetleri ve meydana gelen olayları yazılı olarak kayıt altına alınması ve gerektiği zaman ilgili kişilere kanıt sunulmak üzere kullanılmaktadır (Traistaru ve Cotoc, 2013:1).

Belgeler;

- Vergi Usul Kanunu
- Türk Ticaret Kanunu'nda bulunan belgeler olarak aşağıda sıralanacak ve kısaca açıklanacaktır.

2.3.1. Vergi Usul Kanunu'na Göre Kullanılan Belgeler

İşletmeler her olay ve her işlem sonunda meydana gelen belgelerin kanuna mütenasip bir biçimde düzenlenmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Muhasebede kullanılmakta olan belgeler aşağıda gösterildiği gibi sıralanabilir:

- Fatura,
- Gider pusulası,
- Perakende satış vesikaları,
- Müstahsil makbuzu,
- Serbest meslek makbuzu,
- Ücret bordrosu,
- Diğer evrak ve vesikalar.

2.3.1.1.Fatura

Satılan bir malın ya da bir iş karşısında alıcının borçlandığı tutarı gösteren, işi yapan veya malı satan tüccarın müşteriye verdiği ticari bir belgedir (Demirdöven,2017:25).

Fatura vergi mevzuatı açısından mükellef tarafından ödenecek vergilerin, doğruluğunun kontrolünü sağlamaya aracılık eden ispat niteliğinde ticari bir belgedir. Fatura vergisel işlemlerin en önemli delili olup, ticari işlemlerin de temeli oluşturmaktadır (Gök, 2019: 29).

2.3.1.2. Gider Pusulası

Defter tutan tüzel ya da gerçek kişiler, defter tutmayan çiftçiler haricindeki esnaf ve kişilerden satın aldığı emtia veya hizmetin karşılığı olarak gider pusulası düzenlenmektedir (Ergen ve Kılınçkaya, 2014:300).

Gider pusulası ile vergi mükellefiyeti olmayan kişiler veya esnaflardan satın alınan mal veya hizmetten ötürü ödeme yapılırken ödemeyi belgelemek ve minimum düzeyde vergilendirmek amacıyla gider pusulasının düzenlenmesi zorunlu olmaktadır (İlter, 2005:180).

2.3.1.3.Perakende Satış Vesikaları

Birinci sınıf ve ikinci sınıf tacirler, kazancı basit usulde saptanan tacirler ve defter tutma yükümlülüğü bulunan çiftçilikle uğraşanların, fatura verme zorunluluğu olmayan satışlar ve yaptıkları işlemlerin karşılığını gösteren, müşterilerine vermek zorunda oldukları belgeye perakende satış vesikası denilmektedir (Bayraklı ve Bozdağ, 2021 : 260).

2.3.1.4.Müstahsil Makbuzu

Müstahsil üretici, yetiştirici anlamına gelmektedir. VUK 235.maddesine; ‘*birinci sınıf ve ikinci sınıf tacirler, kazancı basit usulde saptanan ve defter tutma zorunluluğu bulunan çiftçiler tarafından vergi verme yükümlülüğü olmayan çiftçilerden satın alınan mal karşılığında ödenen miktarı gösteren ticari bir belgedir*’ (Yıldırım,2020:25).

Müstahsil makbuzunda:

- Düzenlenmiş güne ait makbuzun tarihi
- Malı satın alan çiftçi ya da tüccarın ad, soyad, adres ve unvanı
- Malı satan çiftçinin ad, soyad ve adresi
- Satış yapılan malın cinsi, bedeli, miktarı yer almaktadır.

2.3.1.5.Serbest Meslek Makbuzu

VUK Madde 236’da ‘*Serbest meslek mensubu kişilerin etkinlikleriyle ilgili ve çeşitli tahsilatlar için iki kopya serbest meslek makbuzu düzenlenip, bir kopyasının müşteriye verilmesi ve müşterinin de makbuzu isteme ve alma zorunluluğu vardır*’ açıklaması yer almaktadır. Makbuzda olması gereken bilgiler aşağıdaki gibi açıklanmaktadır:

- *Makbuzu verenin ismi, soy ismi, unvanı, adresi, vergi dairesi ve hesap numarası*
- *Müşterinin ismi, soy ismi, adresi ve unvanı*
- *Alınan paranın tutarı*
- *İşlemin yapıldığı tarihi kapsamaktadır (Kulak, 2019: 51).*

2.3.1.6. Ücret Bordrosu

İşverenlerin işyerlerinde ücret karşılığında çalıştırdıkları kişilere ödemiş oldukları ücreti gösteren ve her ay düzenlenmesi gereken belgelerdir. VUK'nun 238'nci maddesince, "İşverenler her ay ödemiş oldukları ücretler için ücret bordrosu düzenlemeye mecbur oldukları" açıklanmıştır.

VUK'nun aynı maddesince ücret bordrosunda;

- Hizmet erbabının ismi, soy ismi, ücretin alındığına dair imza ya da mührü
- Vergi karnesinin tarihi ve numarası,
- Birim ücret (Aylık, haftalık, gündelik, saat veya parça başına ücreti),
- Çalışma müddeti ya da ücretin ilgili olduğu zaman dilimi,
- Ücret üzerinden hesaplanmış olan vergilerin miktarı yer alır (Özdemir,2016: 26).

2.3.1.7. Diğer Evrak ve Vesikalar

VUK'da; taşıma yani sevk irsaliyesi, günlük müşteri listesi, yolcu listeleri, gibi evraklarla ilgili açıklamalar bulunmaktadır.

- Taşıma İrsaliyesi:

Satılan malın, ücret karşılığında bir yerden diğer bir yere taşınması yoluyla nakliye işi yapanlar, sürücünün ismi ve soy ismi, aracın plakasını bulunduran seri ve sıra numarası dâhilinde, iki nüsha düzenlenen belge düzenlemek zorunda olduğu belgedir. Taşıma irsaliyesi seri ve sıra numarası birbirini izleyen bir belgedir (Bayraklı,2015: 219, Dönmez, 2020: 988).

➤ **Günlük Müşteri Listesi:**

VUK 'un 240'ıncı maddesine göre, konaklama işletmeleri, tesislerin oda ve yatak planlarına uygun müşteri listeleri hazırlamak zorundadırlar. Seri ve sıra numaralı bu listelerin işletmede bulunması mecburidir (Gök, 2019: 70).

➤ **Yolcu Listeleri:**

VUK'un 240'ıncı maddesine göre, T.C Devlet Demiryolları hariç, şehirlerarası yapılan yolcu taşımalarında, adı geçen Kanun'un 233'üncü maddesine göre bilet kesmek zorunda olanlar, vasıtaların gerçekleştirdiği her bir sefer için seri ve sıra numaralı oturma yerlerini şematik olarak gösteren iki kopya şeklinde düzenlenerek bir nüsha taşıtta, diğer nüsha işletmede kalır (Gök,2019: 69).

2.3.2.Türk Ticaret Kanunu'na Göre Belgeler

Muhasebenin belgelendirme ve tarafsızlık kavramı gereğince muhasebe kayıtlarında kullanılan belgelerin yöntemine elverişli olarak yasada yazıldığı biçimde düzenlenmesi zorunlu olmaktadır. TTK 'ya göre bu belgeler çek, bono ve poliçedir (Özdemir,2016: 34).

➤ **Çek:**

Senette "çek" ifadesi içeren, düzenlenme tarihi, düzenleyenin imzası, muhatabın ticaret unvanını, ödeme yerinin senet metninde belirtildiği, seri numarası ve kare kod olan, kayıtsız ve şartsız belli bir meblağın belirli bir zaman içerisinde ödenmesini emreden bir borç belgesidir (Gök,2019: 11).

Bankalar ile anlaşma yapılarak çek karnesi alınmaktadır. Çekte üç taraf bulunur:

- Keşideci: Çeki düzenleyen kişi
- Alacaklı: Çeki bulunduran kişi
- Muhatap: Parayı ödemesi gereken banka

➤ **Bono:**

Ülkemizde en çok ticari hayatta karşılaşılan ticari senet bono olmaktadır. Bono yerine emre muharrer senet ifadesi de kullanılmaktadır (Kaban ve Topçu, 2020 :87).

Belirli bir tutarın belirli bir zamanda ödeneceğini belirten ticari belgeye bono denilmektedir. Borçlu tarafından imzalanıp Alacaklı tarafa teslim edilir. Bono bir ödeme

vaadi olduğundan dolayı “ödeyeceğim” şeklinde bitmektedir. İki taraf bulunmaktadır. Bunlar (Demirdöven,2017:14):

- Borçlu (muhatap) : Bedeli ödemekle yükümlü kişidir
- Alacaklı (Lehtar) : Bedelin tahsil edileceği kişidir

➤ Poliçe:

Senette “poliçe” ifadesi içeren, düzenlenme tarihi, düzenleyenin imzası, muhatabın ve ödeme yapılacak kimsenin adının, senet vadesinin ve ödeme yerinin senet metninde belirtilen, kayıtsız ve şartsız belli bir meblağın ödenmesini emreden borç belgesi olarak tanımlanmaktadır (Gök,2019:11).

2.4.Teknolojik Gelişmelerin Muhasebeye Etkisi

Günümüzde yaşanan ileri düzeyde rekabet ortamı işletmelerin sunmuş oldukları hizmetlerde, esnek ve kaliteli olmaya zorunlu kılmaktadır. İşletmelerin bu durumda yönetim sürecinde yeni verilere duydukları ihtiyaç artmaktadır (Gil, 2009: 104).

Her geçen gün teknolojinin gelişimi muhasebenin dijitalleşmesiyle paralel olarak hız kazanmaktadır. Bu denli hızlı değişen ve gelişen muhasebe mesleği de bu değişimlere adapte olmak zorundadır. Dijitalleşen muhasebe mesleği günlük iş yükünden bir nebze kurtularak katma değeri yüksek işlere danışmanlık, iş geliştirme gibi işlere yönelmektedir (Greenman, 2017: 1452).

Teknolojik gelişmeler sebebiyle muhasebe mesleği yerini dijital yani elektronik muhasebeye bırakmaktadır. Muhasebe endüstrisinde yaşanan dijital gelişmeler, muhasebenin de ayrı uzmanlık dalı olarak ilerlemesine vesile olmaktadır. Burada asıl maksat muhasebe mesleğini yapan kişilerin alanlarında daha güçlü olmaları stratejik karar alırken destek olmasını sağlamak ve muhasebe uzmanlarının işini kolaylaştırmaktır. Teknolojik gelişmelere paralel olarak, devlet kurumları bu ilerlemeler için uygulamaya yönelik adımlar atmaktadır. Kayıt dışı işlemleri önlemeyi, zaman, eleman, kâğıt gibi giderlerin azalmasını hedefleyen Hazine ve Maliye Bakanlığı, bilgi sistemleri ve teknolojileri sistemlerine yatırım yapmaya devam etmektedir. Hızla gelişim gösteren teknolojik değişmelerin nasıl bir yöne gideceği ileriki zamanlarda anlaşılacak olması muhasebe sistemindeki gelişimin mühim fırsatlar ortaya çıkarması beklenilmektedir. Verimlilik ve üretkenliğin artması, dijitalleşmenin ve robotların muhasebe mesleğinde yükseliş göstermesine paralel olacaktır (Tekbaş,2018:2).

Mali verilerin, dijital yöntemler yardımı ile iletilmesi ve işlenmesine dijital muhasebe denilmektedir. Ayrıca müşteri memnuniyeti için orijinal yöntemler, hizmetler ve teknoloji ile sektörünün değer yaratmasına katkı sağlamaktır (Bygren, 2016: 12).

Dijital dönüşüm ve teknolojik devrim ile muhasebe mesleğinde yeni kaideleri olan e-sistemleri ortaya çıkarmıştır. Bu sebeple muhasebe meslek mensuplarının bu sistemleri doğru kullanabilmesi ve değişimleri benimsemeleri amaçlanmaktadır. Muhasebe endüstrisinde yaşanan dijital gelişmeler, muhasebenin de ayrı uzmanlık dalı olarak ilerlemesine ve yararlanması gereğine neden olmaktadır (Erdoğan, 2020:1).

Muhasebe mesleğini etkileyen teknolojik gelişmeler ve değişimler;

- Muhasebe yazılımları,
- Yapay Zekâ,
- Bulut Sitemi,
- 4.Sanayi Devrimi ve
- Blockchain Teknolojisi olarak beş başlık altında incelenebilir.

2.4.1.Muhasebe Yazılımları

Dünyada ve ülkemizde e-dönüşüm, bilişim teknolojilerinin kullanımının, değişimin doğası olarak kabul edilen değişim prosesi olarak tanımlanır (Çetiner, 2009:40). Bilişim ve internet teknolojisi hızla yaygınlaşmaktadır. Bu hızlı gelişimden kamu ve özel sektör dünyası da çok yönlü etkilenmektedir. Bu etkileşim vesilesinde birçok sektörün işlemlerinin çoğunu elektronik ortama aktarmaya başlamışlardır (Allahverdi ve Karaer, 2019:256).

Muhasebe yazılımları, işletmelerin işlevsel parçaları içindeki muhasebe işlemlerini kaydedip, işlemektedir. Muhasebe işlemlerinin ve olaylarının saptanması, sınıflandırılması, özetlenmesi ve raporlanması gibi fonksiyonların tamamı bilgisayar programları ile meydana gelmektedir. Bu programlar yardımıyla geleneksel yöntemler ile yapılmış olan birçok işlem daha kısa zamanda, daha güvenli ve seri bir şekilde yapılabilir. Muhasebe programları üç ana başlık altında incelenebilir (Tekbaş, 2018:30):

- Genel Muhasebe Programları
- Yarı Otomatik Entegre Sistemler
- Tam Otomatik Entegre Sistemler

➤ **Genel Muhasebe Programları:**

Muhasebede bilgi teknolojilerinden yararlanma hususunda, ticari yazılım ürünleri önemli bir yer tutmaktadır. Daha önceleri kullanılan genel programlar yerine muhasebede entegre programlar kullanılmaya başlanmıştır. Böylece bilgisayara girilen bir verinin muhasebe kaydının kendiliğinden yapılması sağlanmıştır (Güney ve Özyiğit, 2015: 81).

Muhasebe, işlemlerin bilgisayar aracılığıyla yapılmasına kılavuzluk eden programlardır. Kullanılan programlarda işletmede olaylarını temsil eden ve başka ortamlarda hazırlanmış olan fatura ve buna benzer belgelerin üzerinde yer alan bilgilerin muhasebe fişlerine dönüştürülerek işlenmesi meydana gelmektedir. Esas olarak devlet kurumlarına hızlı bir şekilde beyan ve bildirimlerin hazırlanmasını sağlamaktır. Günümüzde artık geride sayılabilecek bu tür sistemleri kullanan işletmeler halen çeşitli muhasebe büroları ve işletmeler tarafından kullanılmaktadır. Bu tür programların bulunduğu ortamlarda işletmede alınacak kararların ve bilgilerin üretildiğini iddia etmek mümkün olmamaktadır (Pekdemir ve Önal, 1999:8).

➤ **Yarı-Otomatik Entegre Sistemler:**

Bu tip sistemlerde genel muhasebe programlarında gerçekleştirilen etkinliklerin yanında bazı diğer işletme etkinlikleri de bilgisayar ortamında uygulanmaktadır. Genel olarak, stok kontrolü, müşteri takibi, nakit, çek-senet, irsaliye, işletme defteri, bütçe, personel gibi ilgili işlemlerin bilgisayar ortamında işlenmesi muhasebeleştirilmesi ve devlete beyan ve bildirimlerde yer alması gereken kimi faaliyetler bu kapsam içerisinde. Böyle faaliyetlerin muhasebe fişlerine dönüşerek kayıt altına alınması ve muhasebe etkinlikleri kapsamında işlenmesi yarı manuel otomatik olarak sistemler dâhilinde olmaktadır. Bu sisteme daha çok küçük ve orta ölçekli işletmelerde ve gelişmekte olan muhasebe ofislerinde rastlamak mümkündür (Pekdemir ve Önal, 1999:8).

➤ **Tam Otomatik Entegre Sistemler:**

Tam otomatik bütünleşmiş sistemine verilebilecek en iyi örnek Kurumsal Kaynak Planlaması (KKP) sistemleridir. KKP sistemleri kuruluştaki farklı departmanları aynı sisteme entegre eden bir yazılım programıdır. Bilgiye ulaşımı hızlı, güvenli ve daha kolay hale getiren KKP sistemleri muhasebe ile ilgili kayıt ve bilgileri girerek, şirket durumu ve geleceği hakkında rapor oluşturmak suretiyle yorumlanıp analiz etmek için muhasebeye gönderir ve

klasik sistemlerin aksine muhasebe mesleğinin çağı yakalamasına önemli katkı sağlamıştır (Tekbaş, 2018:31).

2.4.2.Yapay Zekâ

Gerek iş hayatını gerekse muhasebe ve denetim mesleklerini teknolojiye yaşanan hızlı değişim ileri derecede etkilemektedir. Teknolojide önemli ve aktüel değişmelerden birisi de yapay zekâ olmaktadır. (Artificial Intelligence) yapay zekâ ismi, John McCarthy adında bilgisayar ilimcisi tarafından meydana getirilmiştir. Zekâsını kullanarak birtakım vazifeleri tamamlayarak akıllı bir makine ortaya çıkarma amacına sahip, bilgisayar biliminin deneysel bir dalı olmaktadır (Chukwudi vd, 2018 :3).

Farklı bir ifade ile yapay zekâ ; tespit edilen sorunların çözümlenebilmesi için insan eliyle teknolojinin olanaklarından faydalanılarak kendini geliştiren geliştirdikçe öğrenen öğrendikçe ise hızlanan teknolojik bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Taş vd, 2019: 66).

Teknolojide meydana gelen gelişmeler günlük yaşamda büyük kolaylıklar meydana getirirse de işletmeler bakımından, emek, iş, ekonomi, güvenlik ve daha birçok alanlarda bir değişimin meydana gelmesine sebep olmuştur. Devasa şirketler bu bağlamda yapay zekâ, robotlar, sanal gerçeklik, otonom araçlar, veri işleme gibi hızlı gelişen yeni nesil teknolojiler için üretim ve yatırım programları yapmaktadırlar. Bu uygulamalar da giderek yeni bir endüstri hâline gelmekte ve gün geçtikçe küresel dünyadaki yaşama biraz daha etki etmektedir (Gür vd., 2019: 139).

Günümüzde teknolojik gelişmelerin hızlı değişim ve gelişim göstermesi tüm insanların teknolojiye adapte olmasını zorunlu kılmaktadır. Muhasebe mesleği açısından dijitalleşme ile birlikte yeni bir dönem karşımıza çıkmaktadır. El ile defter tutma devrinden günümüzün Türkçe karşılığı ile büyük veri yani big data dediğimiz kavrama ve gelecekteki yapay zekâ kavramına kadar gelen zorlu ve uzun zaman yolculuğu elbette birçok soruyu da beraberinde getirmektedir. Dijitalleşme ile birlikte, iş yükünün azalması ve daha yararlı alanlara yönelmeye imkân tanımaktadır (Yücel ve Adiloğlu, 2019 : 47).

Yapay zekânın etkileyeceği alanlardan biri de muhasebe mesleği olup, yapay zekâ kavramının muhasebede kullanılması ile mesleğin dönüşüme uğrayacağı öngörülmektedir. Böyle bir durumda muhasebe mesleği içinde bulunan insanlardan beklenen mesleki özelliklerin zaman içinde değişmesi anlamına gelmektedir. Teknolojinin hızlı gelişmesiyle ve

artan kullanımıyla muhasebe meslek mensuplarından teknolojik düşünme konusunda bilgi sahibi olmaları oldukça önemli bir hale gelmektedir. Özellikle Türkiye’de vergi tahsilatı alanında dijitalleşmeden söz edebilmek mümkün olmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de önemli değişimler ve gelişmeler yaşanmaktadır. İnternet ortamında vergiler daha kısa zamanda toplanabilmektedir (Gacar, 2019: 393).

Günümüz yapay zeka teknolojisinin güçlü hale gelmesi ve ilerlemesi ile muhasebeciler de buna dahil olmak üzere birçok sektörde çalışan profesyonel,beyaz yakalılar için gelecekteki kariyerleri ile birlikte kaygı durumu oluşturmaktadır.Buradaki temel soru ; her geçen gün değişen ve gelişen teknoloji karşısında muhasebe alanının nasıl olacağı ile ilgilidir (Sarıçiçek, 2019 : 1093).

2.4.3.Bulut sistemi

Bulut teknolojisi de denilen sistem internet platformunda mevcut olan uzak bir sunucu üzerinden çalıştırılıp kullanıcıya ait bilgilerin yine uzak sunucu üzerinden istedikleri zaman erişilebilirliği sağlayan bir tür servis yapısı olarak tanımlanabilmektedir (Henkoğlu ve Külcü, 2013 :64).

Cloud computing terimi Türkçede “bulut bilişim “ ya da “bulut teknolojisi “ olarak adlandırılmış olup önceleri iletişim ve bilim sistemlerindeki ağları belirtmek için kullanılmıştır (Saritaş ve Üner, 2013 :193). Bulut sembolü ise 1994 senesine kadar interneti bir çeşit sembolize etmek için kullanılmıştır (Goyal ve Jatav, 2012: 10).

Bulut teknolojisi (Sevli,2011 :3)’e göre gelecek vaad eden bir teknoloji ve ayrıca sunduğu imkânlar nedeniyle haberleşme,iletişim,eğitim gibi hızlı büyüyen ve bu alanlarda sürekli artan gereksinimleri karşılamaya yönelik yenilik ifade eden bir teknolojiidir.

Bulut sistemini kullanabilmek için internet erişimi olan bir bilgisayar veya akıllı bir cihaza ihtiyaç olmaktadır. Kullanıcılar bu cihazlar üzerinden bulut sisteme giriş yapar ve işlemlerini gerçekleştirebilmektedirler (Tekbaş,2018: 33).

Bulut sistemi ile diğer klasik muhasebe programları aşağıdaki tabloda detaylı olarak karşılaştırılmıştır:

Tablo 1. Klasik Muhasebe ve Bulut Bilişim Tabanlı Muhasebe Programlarının Farkı

Klasik Muhasebe Programları	Bulut Bilişim Tabanlı Muhasebe Programları
Veriler el ile girilmektedir	Veriler otomatik olarak girilmektedir
Sisteme uzaktan erişim yoktur	Sisteme uzaktan erişim vardır
Güncelleme ve kurulum el ile gerçekleştirilmektedir	Güncelleme ve kurulum uzaktan bağlantı ile gerçekleştirilmektedir
İşyeri dışında bağımsız çalışma olanağı bulunmamaktadır	İşyeri dışında bağımsız çalışma olanağı bulunmaktadır
Yedekleme yerel terminalde gerçekleşmektedir	Yedekleme bulut bilişim sistemi üzerinden ve yerel terminalde gerçekleşebilmektedir
Mevzuat değişiklikleri bireysel olarak izlenir	Mevzuat değişiklikleri bulut bilişim sisteminden izlenir
Beyannameler el ile doldurulup gönderilmektedir	Beyannameler otomatik olarak doldurulup gönderilmektedir
İşlemlerde sık sık vakit kaybı yaşanmaktadır	İşlemlerde zaman kaybı yaşanmamaktadır
Faturalar ve diğer resmi dokümanlar elle doldurulup yollanır	Faturalar ve diğer resmi dokümanlar web tabanlı doldurulup yollanır
İşletme yöneticilerinin mali verilere istedikleri zaman uzaktan erişim imkânı yoktur	İşletme yöneticilerinin mali verilere istedikleri zaman uzaktan erişimi imkânı vardır
Müşteri işletmelerle mali müşavirler arasında devamlı bir haberleşme yoktur.	Müşteri işletmelerle mali müşavirler arasında devamlı web tabanlı bir haberleşme vardır

Kaynak: Elitaş ve Özdemir, 2014:105.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler, muhasebe işlemlerini kısmen ya da tam olarak bulut sistemine geçilmesi suretiyle maliyetlerden tasarruf sağlayacaktır ve böylelikle yeni bir çözüm örneği olacaktır. Bu bağlamda firmalar bilişim teknolojilerinin büyük bir kısmını

oluşturan donanım, yazılım ve ağ yönetimi gibi kaynakların maliyetlerinden kurtulmuş olacaklardır (Christauskas ve Miseviciene, 2012:15).

➤ **Bulut sisteminin faydaları:**

Gün geçtikçe mevcut cihazlardaki veri saklamak için kullanılan verilerin saklama kapasitesinin yetersiz olmasıyla birlikte bulut sistemi buna bir çözüm olmuştur. Bu sistemle birlikte istenilen zamanda istenilen yer ve zamanda daha hızlı ve maliyet tasarrufu ile düşük kapasiteli cihazla bile bilgiye ulaşmayı sağlamaktadır. Kullanıcıya sunulan veri aktarımı sanal sürücü aracılığı ile yapıldığı için yeniden boyutlandırılan esnek yapıyla daha az fiziksel problemler ile karşılaşmaktadır ve aynı zamanda enerji tasarrufu sağlanabilmektedir. Böylelikle kullanıcıların büyük oranda yüksek kapasiteli depolama birimlerine olan ihtiyacı azalmaktadır. Aynı zamanda daha güvenli bir çalışma alanı sağlamaktadır (Gangwar ve Poonam, 2014:51).

Bulut bilişimin faydalarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Sevli,2011:67-68):

- Hızlı bir şekilde yararlanmaya başlayabilmektedirler.
- Teknoloji kurulumu ve kullanımı daha az maliyetlerle sağlanmaktadır,
- Bireysel kullanıcılar fazla sayıda önemi büyük olan bu güçlü yazılımı, uygun fiyata kullanılabilmektedir.
- Yazılım geliştiriciler tam anlamıyla alt yapı sistemlerinin bakımı ve kurulumu ile uğraşmaktan kurtulup geliştirme sürecine odaklanmaktadırlar.
- Şirketler birbirleri ile işbirliği yapmak adına çalışanlarını aynı platformda bir araya getirebilmek yerine bulut bilişim platformları ile paylaşımında bulunabilmektedirler.

➤ **Bulut sisteminin getirdiği riskler:**

- Servis Sağlayıcına Bağımlılık: Sunucu verileri işleme ve yönetim süreçlerinde harici olarak servisi yetkilendirebilmektedir. Bulut bilişim hizmetlerinde kurumlar ve şahıs için karşılaşılan problemlerden biri de hizmet sağlayıcılarının sunmuş oldukları görevin yeterli esnekliğe sahip olmaması ve kendilerine istemsiz şekilde tabi hale

getirilmesi durumudur. Bu durum operasyonel verimsizliğe yol açabilmektedir (Okutucu, 2012 : 57).

- Bulut sağlayıcısını değiştirirken ortaya çıkan veri problemleri: İşletmelerin bulut bilişime geçiş süreciyle, kendilerine ait olan veri ve bilgileri servis sağlayıcılarına devretmektedirler. Her ülkenin veri güvenliği ve gizliliğin sağlanabilmesi adına almış oldukları hükümler farklılık göstermektedir. Dolayısıyla bu farklılıklar sorun olarak görülmektedir (Güvener, 2016: 64).
- Kontrolün Kaybedilmesi: İşletmeler kullandığı muhasebe uygulaması üzerinden kontrolü (bakım, uygulamanın yönetimi, güncelleme) kaybetmesiyle satıcıya bağımlı hale gelmektedir. Şirketler yazılımı temin eden taraftan, sorun giderilinceye kadar uygulamayı kullanamamakta veya hatalı haliyle kullanmak zorunda kaldıkları için performans kaybına sebep olmaktadır (Aytekin, vd.,2016:57).
- Veri Denetlenebilirliği Uygunluğu ve Kanuni Düzenlemeler: Bulut Bilişimin hizmet sağlayıcılarının değişik bölgelerde ve değişik ülkelerde veri merkezlerinin olması,bulduğu ülkede meşru olarak düzenlemelere adapte olmasını gerektirebilmektedir. Veri denetimi ve gizliliği hakkında ülkelerin birbirinden değişik legal düzenlemelere sahip olması hizmet sağlayıcıların hizmeti yerine getirirken legal düzenlemelerden dolayı adapte olmakta zorluklara neden olabilmektedir (Aytekin, vd., 2016:57).
- Verilerin Konumunun Bilinmemesi: Servis kullanıcıları verilerin hangi bulutta ve fiziksel olarak nerede olduğunu bilmediklerinden,verilerin kendi kontrollerinin dışına çıkmasından endişe duyarlar. İşletmelerin bulut bilişime geçişleri ile birlikte kendilerine ait olan bilgi ve verileri servis sağlayıcılarına ulaştırmaktadırlar. Bilgi ve verilerin hangi ülkenin gizlilik kanunlarına göre takip edileceği hayati bir sorun meydana getirmektedir (Güvener,2016:66).

2.4. 4. Endüstri 4.0

Dördüncü Sanayi Devrimi denilen bu sistem ilk defa 2011 senesinde Hannover fuarında adı geçen ve yeni gerçekleşmiş sanayi devrimi olmakla birlikte, vasıf gerektirmeyen ve emek gerektiren işleri otomasyonlaştırarak nitelikli çalışma alanlarında uzman haline gelerek, katma değer yaratma inkılabı olarak ifade edilmektedir. Endüstri 4.0'ı diğer sanayi inkılablarından ayıran en önemli öğeler; sensör, veri, bilgi, işlem gibi maddelerin

birleşmesiyle niteliksiz olan işgücünün ortadan kaldırılarak yerine hatasız işlerin meydana gelmesidir (Şener ve Elevli, 2017: 26).

Dijitalleşme ve dönüşüm ihtiyacı muhasebe mesleğinin geleceğinde zorunlu yer tutacaktır. Muhasebe mensuplarının muhasebe bilgisine ilave olarak teknolojik değişimlere sahip çıkmaları gerekmektedir, çünkü dijitalleşme bütün meslekleri etkisi altına aldığı gibi muhasebe mesleğini de etkisi altına alacaktır (Yardımcıoğlu , vd., 2019 : 35).

Sanayi devrimin 19.yüzyılın ortasında başlamasıyla birlikte dünyada büyük gelişmeler meydana gelmiştir. Endüstri devriminin özü olan, ağır sanayi modelleri, buhar gücü ve demir yolları, demir çelik gibi gelişim ve ilerlemenin stratejileri 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde yerini yeni ekonomi anlayışına bırakmıştır (Yücel , 2003 : 101).

Gelişen bilgisayar yazılımları sayesinde muhasebe meslek mensuplarının iş yükü büyük ölçüde azalmaktadır, aynı zamanda zor ve karmaşık işlemler ile daha önce kâğıt, defter ile yapılan geleneksel muhasebe işlemleri yerini kolayca ve hızlı şekilde yapılan yeni yöntemlere bırakmıştır. Önümüzdeki yıllarda, muhasebe meslek mensuplarının yaptıkları birçok işlemin otomasyon sistemlerince icra edilecek olması kaçınılmaz bir gerçek haline gelecektir (Tekbaş, 2018:36).

Endüstri 4.0'ın aslını meydana getiren nesnelerin interneti sayesinde, kaynakların kullanımının muhasebeleştirilmesi önem arz edecektir. Böylelikle mekân ve zamandan bağımsızlık gündeme gelebileceğinden dolayı, denetmenler veri ve bilgilere ne zaman isterlerse her noktadan ulaşabileceklerdir. Bunun sonucunda uygunluk denetimi ve maddi doğrulama yapabilecekleri için Endüstri 4.0 muhasebe denetimlerini de değiştirebilecektir (Yürekli ve Şahiner, 2017: 159).

2.4.5.Blockchain Teknolojisi

Teknoloji ile hayatımıza giren, internetten sonra en önemli teknolojik gelişme olarak tarif edilen dağıtık defter teknolojisi diğer bir ifade ile blok zinciri, geniş uygulama potansiyeli ile kendini göstermektedir. İlk olarak Satoshi Nakamoto takma adıyla, kimliği meçhul bir kişi ya da grup tarafından yayınlanan bir çalışmada ortaya çıkan Bitcoin adlı dijital kripto para birimi ile duyulan blok zincir teknolojisi, özellikle muhasebe ve finans alanındaki uygulama potansiyeli ile ilerleyen zamanda geliştirilmeye devam etmektedir (Özdoğan ve Karğın, 2018: 161).

Blockchain yani (Blok zinciri) teknolojisi, herkes tarafından meydana getirilen ve aracı bir kurum olmadan elektronik ortamda transfer edilebilen aracısız ve merkezsiz bir sistemin kullanılması, gerekli yazılım ve donanıma sahip ağda bulunan, geleneksel finans anlayışına devrimsel olarak özellik getiren sanal bir para birimi olan Bitcoin adında dijital para biriminin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Blockchain, işlemlerin gerçek zamanlı olarak ve değiştirilmesi mümkün olmayan bir biçimde kayıt altına alındığı ağda bulunan herkeste bir kopyası var olan dijital kayıt defteri sisteminden oluşmaktadır. Blockchain yani blok zincir bir muhasebe teknolojisidir. Blok zincir temelde işlemlerin güvenilir, gerçek zamanlı bir şekilde muhafaza edilmesine ve doğrulanmasına imkân sağlamaktadır (Gül, 2019: 186).

Muhasebe ve denetim işlemleri blok zincir sayesinde güvenilir ve hızlı hale gelmektedir. İşletmelere ait fonlar, nakit değerler, stoklar ve envanter gibi varlıklar dakika dakika takip edilebilecektir. İşletmeler muhasebe uygulamalarında geriye dönük kayıt yerine, şifreli ve gerçek zamanlı kayıt sistemine geçilebilecektir. Denetim uygulamalarında ise, doğrulama ve teyit metodları yok olup, yerini mali tablolar için uygun güvence yerine mutlak güvence verilecektir. Klasik denetimlerin yerini artık dijital denetimler alacaktır. Muhasebe ve denetim mesleğinin geleceğini şüphesiz ki blockchain teknolojisi belirleyip değiştirecektir (Tekbaş, 2018 :38).

Blokchain teknolojisi, hata ya da hileyi daha ortaya çıkmadan belirleyecek alt yapısı ile hata ve hilenin önüne geçme mevzusunda mühim yararlar sağlayabilecektir. Global açıdan bakıldığında birçok işletme skandalının altında finans ve muhasebe konularında meydana gelen hile ve etik dışı davranışların olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, blok zinciri teknolojisi ile yatırımcılar, iş ortakları ve alacaklılar gibi türlü dış tarafların bu zincire eklenerek uyarı ve önleme modeli sağlanabilmektedir. Muhasebe kayıt sistemi ile blok zincir alt yapısı bir araya geldiğinde hata ve hile ile mücadelenin önüne geçilmesi hedeflenerek ilerleme sağlanacaktır (Kazak ve Erdemir, 2020 : 477).

2.5. Muhasebede E-Defter Uygulamaları

E-defter, TTK ve VUK kapsamında tutulması yasal zorunluluk olan defterlerin elektronik ortamda kayıtlarının tutulması ve muhafaza edilmesidir.

Elektronik defter uygulaması ile VUK ve TTK 'nu çerçevesinde kâğıt ortamda tutulan Yevmiye Defteri ve Defteri Kebir'in dijital ortamda tutulması temin, saklama ve gösterilebilmesi ile açılış ve kapanışlarına ilişkin onay işlemlerinin elektronik olarak

yapılması sağlanmıştır. Böylelikle işyerlerinde muhafaza edilen ciddi bir evrak yığınının önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca defterlerin noterlere tasdik zorunluluğu olmaksızın mükelleflere önemli ölçüde maliyet avantajı sağlamıştır (Beşel ve Çokgezer, 2015: 20).

Türkiye’de e-defter uygulamasına ilk geçen işletme Şölen A.Ş. olmuştur. Ayrıca Axa Sigorta A.Ş. ise ilk uygulamaya başlayan işletme olarak bilinmektedir (Tektüfekçi,2017: 83).

Tablo 2. Yıllara Göre E-Defter Uygulamasından Faydalanan Mükellef Sayısı

Yıl	E-Defter Uygulamasından Faydalanan Mükellef Sayısı
2016	59.451
2017	70.495
2018	86.901
2019	122.396
2020	203.410

Kaynak: GİB (2020 Yılı Faaliyet Raporu,2020:95).

Bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte gelen uygulamalardan e-defterin kullanılması işletmelere tasdik giderlerinin ortadan kalkmasına, arşivleme maliyetlerinin azalmasına, defterlerin çalınma ve kaybolma gibi risklere karşı avantaj sağlamaktadır. Kamuda ise daha çok kullanılmasının nedeni maliyet düşüklüğü ve hizmet boyutu olmaktadır. Ayrıca e-defter uygulamasıyla birlikte arşiv maliyetleri de ortadan kalkmıştır (Kulak,2019: 72).

2.5.1. E- Defter Tanımı

Günümüzde mükellefler büyük oranda kayıtlarını çeşitli yazılımlar aracılığı ile bilgisayar ortamında tutmaktadırlar. E-defter farklı yazılımlar aracılığı ile tutulan kayıtların ortak bir veri formatı ve standardına göre elektronik ortamda tutulmasına imkân sağlayan bir yazılım bütünü olmaktadır. Ayrıca VUK ve TTK ’nu hükümlerine göre kâğıt ortamda tutulan defterlerle aynı hukuki sonuçları doğurmaktadır (Doğan,2017:483).

E-faturaya geçmek zorunda olan mükellefler aynı zamanda e-defter de tutmak zorundadırlar.

E-defter gerek kamu kurumları ve özel sektör gerekse mükellefler açısından vergiye tabi olan ya da olmayan birçok amaca katkı sağlayan bir uygulama olmaktadır. E-defter uygulamasına geçilmesi gayeleri aşağıda açıklanmıştır:

- Defter kayıtlarının meydana getirilmesi ile ilgili yükümlülükleri farklılaşan idari ve teknolojik gereksinimlere uygun bir biçimde düzeltmek,
- Kâğıt ortamdaki saklama, onay ve basım yükümlülüklerinin kaldırılması amacıyla bu yükümlülüklerin elektronik ortamda yerine getirilebilmesine olanak sağlamak,
- Vergiye gönüllü olarak uyumun artırılması,
- Uzaktan denetim ve elektronik denetim için elverişli altyapı oluşturmak,
- Farklı legal ortamlarda çalışma yapan milletlerarası firmaların hem iç ve dış denetim gereksinimleri hem de yönetsel gereksinimleri için ortak bir boyut ve standart sağlanması (İYMMO <http://www.istanbulymmoo.org.tr/Data/Platform/1032.pdf>).

2.5.2.E-Defter Standartı XBRL ve XBRL –GL Taksonomisi

XBRL, (Extensible Business Reporting Language) Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili, işletme raporlarında yer alan verilerin bilgisayar tarafından okunup anlayacağı formatta tanımlanması ve etiketlemesi yolu ile internet üzerinden yayımlanması için kullanılan XML (Extensible Markup Language) yani Genişletilebilir İşaretleme Dili ile açık kodlu dünya çapında tek standartta hazırlanmasını hedefleyen bir dildir (Karabınar ve Yılmaz, 2012: 4).

XBRL finansal bilgilerin raporlamaları için tanımlanmış bilgisayar tabanlı bir ticari dildir. Sistemsel olarak mali bilgilerin XBRL tarafından kullanılan sözcükler olup verilere “etiket” sistemi sağlayarak, verilerin bilgisayarın okuyabileceği, işletme bilgilerinin paylaşılmasını sağlamaktadır (Valentinetti ve Rea, 2013 : 238).

Mali raporlama sürecinde XML'nin nasıl kullanılacağıının bulunması Amerika'da 1998 yılında, ilk kez bir muhasebe şirketi tarafından başlanmıştır (Yardımcıoğlu ve Özer, 2011 : 84). Ülkemizde ise 20 Kasım 2013 'te XBRL Türkiye Temsilciliği kurulmuştur (Arsoy vd., 2018: 3).

E-uygulama kapsamında büyük defter ve yevmiye defteri XBRL-GL (Extensible Business Reporting Language - Global Ledger) Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili Global Defter taksonomisine göre oluşturulmalıdır. XBRL'nin diğer bir spesifikasyonu ise finansal raporlama alanında kullanılan XBRL-FR (Extensible Business Reporting Language - Financial Reporting) olan Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili Finansal Raporlama 'dır (Bozkurt,2020:76).

Finansal raporların sunulabilmesine yönelik taksonomiler XBRL-FR olarak nitelendirilip, işlemlerin muhasebeleştirilmesindeki kayıtları, büyük defter dosyalarını XBRL içinde etiketleme suretiyle raporlanabilmesine araç olan taksonomilerde XBRL-GL olarak tanımlanmaktadır (Karabınar ve Yılmaz, 2012: 11).

2.5.3.E- Defter Başvurusu

E-defter uygulamasından yararlanacak mükellefler, e-defter başvuru şartları hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bu adımlar (Doğan,2017:495):

- Gerçek kişi mükelleflerin nitelikli elektronik sertifika'ya sahip olmaları,
- Mükellef tüzel kişi ise mali mühür temin etmiş olması
- Yazılım uyumluluk tasdiki almış bir yazılımın olması zorunlu olmaktadır.

2.5.4.E-Defter Oluşturma Süreci

Elektronik imza ve mali mhrn alınması e-defter oluşturma süreci için bir başlangıç olmaktadır. Sonrasında ise formata uygun e-defter hazırlanıp, defter şema yapısında uygun şekilde hazırlanarak ilgili alana yerleştirilir. İçeriğinde defter ve firma bilgileri, mali müşavir bilgileri ve vergi detayları bulunmaktadır. Özetle e-defter oluşturulup imzalanıp ya da mühürlendikten sonra onaylanan defterin imza veya mühür değer alınmaktadır. E-defter beratı mükellefi tarafından ilgili internet sitesinde bulunan e-defter uygulamasına yüklendikten sonra, GİB bu uygulamadan gelen beratı kendi mali mühürü ile onaylamaktadır. Mükellef bu uygulamadan indirdiği beratı ve e-defteri kanuni saklama süresi ile saklamaktadır (Doğan,2017:514).

Tablo 3. E-Defter Oluşturma Süreci

Standart ve formata mutabık kalarak e-defterlerin hazır edilmesi
Hazırlanan dosyanın defter şematik yapısında belirlenen ilgili yere yerleştirilmesi
Oluşturulan ‘‘e-defter’’ dosyasının mühürlenmesi
Belirli bilgiler yardımıyla ‘‘berat’’ dosyasının oluşturulması
Mühürlü berat dosyasının paket haline getirilmesi
Berat dosyasının imzalanması ya da mühürlenmesi
Hazırlanan paketin edefter.gov.tr adresindeki e-defter uygulamasına giriş yapılmak suretiyle yüklenmesi
Berat dosyasının GİB mali mührü ile mühürlenmesi, indirmeye uygun şekilde defter sahibinin ulaşımına açılması

Kaynak: GİB ([https:// www.edefter.gov.tr](https://www.edefter.gov.tr).,2021).

2.5.5. E-Defter Beratı ve Zaman Damgası

1 Sıra No’lu E-Defter Genel Tebliği’nde yer alan esaslara göre e-defter beratı ‘‘Tebliğde yer alan esaslar çerçevesinde elektronik ortamda oluşturulan defterlere ilişkin olarak GİB tarafından belirlenmiş olan standartlara uygun bilgi içeren ve Başkanlık Mali Mühür ile onaylanan elektronik dosya’’ olarak tanımlanmıştır. E -defter berat dosyası deftere ait mali kayıtlar hariç, bazı özet bilgileri taşıyan elektronik bir sertifikadır. Berat dosyasında deftere ait olan imza ya da mühür değeri, firma bilgisi, muhasebe meslek mensubu bilgileri, oluşturulan defterin türü ve dönemine ait bilgiler beratın kendi imza değeri hakkında bilgileri yer almaktadır (EDGT Sıra No: 1 ‘de Değişiklik yapılmasına Dair Tebliğ Sıra No:3).

Berat Dosyalarının GİB’e yüklenmesi ve GİB onaylı halinin alınabilmesi için iki seçenek söz konusu olmaktadır:

- Aylık yükleme
- Geçici vergi dönemleri bazında yüklemedir.

‘‘Aylık yükleme tercih edildiğinde defter ve berat dosyaları, ilgili ayı takip eden 3. ayın son gününe kadar olan sürede GİB’e yüklenmektedir. Hesap dönemlerinin son ayına ait olan defter ve berat dosyaları, gelir vergisi mükelleflerince gelir vergisi beyannamesinin verildiği

3. ayın sonuna kadar, kurumlar vergisi mükellefleri, kurumlar vergisi beyannamesinin verileceği 4. ayın sonuna kadar GİB'e yüklenebilir'' (EDGT Sıra No: 1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ Sıra No: 3).

Herhangi bir nedenle elektrik arızası veya sistemsal bir hata yüzünden beratlar GİB 'e sisteme yüklenmesi gerçekleşmeyebilir. Bu durumda beratlar NES veya mali mühür ile zaman damgalı olarak imzalanmakta ya da onaylanmaktadır. Zaman damgası TÜBİTAK-UEKAE'den temin edilmektedir. Gelir idaresi Başkanlığı'na gönderilirken oluşabilecek sorunların önüne geçilebilmesi amacıyla zaman damgalı olarak imzalanmakta ve onaylanmaktadır. İlgili beratlar tekrar GİB'e yüklenir ve GİB onaylı beratlar alınır.

2.5.6.E-Defter Uygulaması Avantajları ve Dezavantajları

E-defter uygulamalarının kullanıcılarına yararları şu şekildedir;

- Vergi denetimlerinde kolaylık sağlaması
- İşlem hacmi üst seviyede olan işletmelerde defter temin giderinin ortadan kaldırılması
- Defterleri notere tasdik ettirme mecburiyetinin olmaması
- Kırtasiyecilik ve genel kural ve işleyişlerin oldukça azalması
- İsteyenlerin defter nüshalarına hızlı ve kolay şekilde ulaşması
- İşletmelerde denetleme yapılırken defterlerin etkili ve hızlı kullanılması
- Vergi kayıp ve kaçakların önlenmesi
- Çevreye sağlanan katkı olmaktadır (Ekiz, 2018 : 66).

E-defter uygulamasının bazı dezavantajları bulunmaktadır:

- E-Defter Uygulaması kapsamı dâhilinde elektronik ortamda yalnızca yevmiye defteri ve büyük defterin tutulması,
- E-Defter uygulamasına geçen mükellefler ve küçük ölçekli işletmelerin alt yapı sisteminin buna uygun olmaması,
- Elektronik ortamda tutulan defterlerin güvenlik sorunu kaygılarının olması,
- Elektronik ortamda tutulan defterlerin vergi sırrının ihlali sayılabilir (Gökçen ve Özdemir, 2016: 151).

2.6. Muhasebede E –Fatura Uygulamaları

Yaşadığımız çağda iletişim ve bilgi teknolojileri sundukları maliyet avantajı, verimlilik gibi nedenlerle sık olarak mükellefler tarafından kullanılmaktadır (İnanç,2010:191).

E-fatura uygulamasında, taraflar (NES) yani Nitelikli Elektronik Sertifikaları, Mali Mühür Sertifikaları ve merkezi bir adres yönetimi vasıtasıyla uygulama üzerinde tanımlanmaktadır (Tektüfekçi,2017:81).

Muhasebe işlemlerinde kullanılan belgelerin en önemlisi olan fatura uygulaması, mali nitelikteki işlemlerin muhasebe kayıt sürecine aktarılmasında önemli görev üstlenmektedir. Teknolojik gelişmeler, insanların hayatını değiştirdiği gibi, ticari hayatın işleyiş kurallarını da aynı ölçüde değiştirmektedir. Buna bağlı olarak gelen değişimler yenilikleri de beraberinde getirmektedir. Yeniliklerin çerçevesinin belirlenmesinde yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır (Elçin vd 2018 :15). E-fatura uygulaması da bu yeniliklerin içerisinde yerini almaktadır. Yaşadığımız çağda bilgi ve iletişim teknolojileri maliyet avantajı ve verimlilik gibi nedenlerle mükellefler tarafından sıkça kullanılmaktadır (İnanç, 2010:191).

2.6.1. E-Fatura Kavramı

Tutulması zorunlu olan e-faturanın VUK ve TTK 'na göre elektronik ortamda oluşturulup, kayıt edilmesini ve gerektiğinde ibraz edilmesini sağlayan bir sistemdir. Uygulama vergi kaçak ve kayıpların engellenmesinin sağlanmasını hedeflemektedir (Yanık ve Karadaş, 2013: 134).

E-fatura VUK gereğince bir faturada alıcı ve satıcı arasındaki iletişimin merkezi bir sistem olan GİB üzerinden gerçekleştiği, kâğıt fatura ile aynı yasal niteliğe sahip elektronik bir belgedir (Sağlar ve Işık ,2019:83).

E-faturayı daha iyi kavrayabilmek ve e-fatura ile kağıt fatura arasındaki farklar şu şekilde sıralanabilir (Gülten ve Erdem [2016] aktaran Bozkurt,2020 :43):

- E-faturanın elektronik ortamda düzenlenmesi ve çıktısının alınması gerekmemektedir. Kağıt fatura bilgisayar ortamında düzenlense dahi çıktısının alınması gerekmektedir.
- E-fatura,elektronik ortamda saklandığı için saklama koşullarında bir risk bulundurmaz. Kağıt fatura ise arşiv veya depo gibi ortamlarda muhafaza edilir ve ibrazı da faturanın ilgililere teslimi yoluyla yapılmaktadır.

- Kamu otoritelerinin sistemde veri emniyetinden mesul olduklarından e-faturanın kağıt fatura gibi sahte olarak kopyalanması mümkün olmamaktadır.
- E-fatura sistemi bilgisayar alt yapılı olduğundan,matematiksel hatalar söz konusu olmamaktadır.
- Kağıt faturada mevzuata uygun olmasa bile gelecek tarihli fatura düzenlenebilmektedir. E-fatura sisteminde ileriye dönük olarak fatura düzenlenmesi mümkün olmayıp,geriye dönük fatura düzenlenmesi mümkün olmaktadır.
- E-faturaya itiraz edebilme konusunda ,kağıt fatura ile aynı süreci kapsamaktadır.Ticari faturada ise bu süre e-fatura sistemi üzerinden faturaya red gelmesi ile gerçekleşmektedir.

E-Fatura uygulamasına ilişkin hususlar 397 Sıra No'lu VUK Genel Tebliği ile belirlenmiştir. Daha sonra 416,421,424,433,447,448,454,461,475 ve 494 Sıra No'lu VUK Genel Tebliğ'leri 58/2013.03 sayılı VUK Sirküleri ile e-faturaya yön verilmiştir (Gök,2019:47).

Fatura kayıt sistemi (EFKS) kurum ve kuruluşların düzenlemiş oldukları faturalardaki bilgilerin belirlenmiş olan uygulama ve veri standartları kapsamında GİB sistemine aktarılmasıyla faturalara ait ikinci kopyaların kağıt olarak saklanma mecburiyetini ortadan kaldırarak,alıcılarına verilerek elektronik imzalı dijital belge halinde oluşturulmasına imkan sunan pilot bir uygulama olmaktadır. EFKS ; Avea İletişim Hizmetleri A.Ş, TNet A.Ş, Bursa Şehir İçi Doğalgaz Dağıtım Ticaret ve Taahhüt A.Ş, Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş ,Türk Telekom A.Ş ve Vodafone Telekomünikasyon A.Ş ile protokol imzalayarak 2008 yılında uygulamaya konulmuştur.Günümüzde faturalar E-Arşiv fatura olarak düzenlenmektedir (Tektüfekçi ,2017:82).

2.6.2. E-Fatura Standartı UBL-TR

UBL (Universal Business Language) e-fatura teknolojisinde kullanılmakta olan Evrensel İş Dili, evrensel geçerliliğe sahip XML tabanlı bir dil olmaktadır. Bakanlık tarafından yapılan düzenlemelere göre e-faturanın UBL formatına ve standartına elverişli hazırlanmasını belirtmiştir. Bu bağlamda evrensel bir formatta hazırlanması hem ülke içerisindeki işletmelerin düzenledikleri faturaları birbirinin kolayca okumalarını ,hem de yurt dışındaki fatura trafiğini büyük ölçüde kolaylaştırmaktadır (Doğan,2017:150).

Ticari hayatta olan gelişmeler ve meydana çıkabilecek ihtiyaçlar bakımından UBL'nin yapısının daima güncel tutulması ,UBL'nin benzer yapılara oranla önemli avantaj sağlamasına yardımcı olmaktadır.UBL bünyesinde satın alan,ödeme, faturalama, sipariş gibi genel işlerde belgelerin çoklu versiyonları,hem milli hem de milletlerarası ekonomik olay ve işlemlerin belirlenmiş ölçütler dahilinde yürütülebilmesi amaçlanmaktadır (Doğan,2017 :151).

2.6.3. E-Fatura Başvuru Süreci

E-Fatura sisteminden yararlanabilmek için Maliye Bakanlığı'nın tayin etmiş olduğu belirli bir yöntem mevcuttur ve işletmelerin bu uygulamadan yararlanmak için başvuru sürecini başlatmak adına bu prosedürleri yerine getirmeleri gerekmektedir (Şahin, 2019 :38).

E-Fatura uygulaması çerçevesinde ilk olarak e-fatura göndermek,e-fatura almak, alınan veya gönderilmiş olan e-faturaları bilgisayara indirmek suretiyle dijital ortamda saklama ve ibraz etmek isteyen işletmelerin mali mühür ve e-imza yetkisine malik olmaları belirtilmektedir (Gökçen, Özdemir, 2016: 145).

E-fatura başvurusu yalnızca elektronik platformda yapılmaktadır. GİB ,başvuru ile ilgili sürecin değişmesi hususunda yetki sahibidir.Bu uygulamaya ilave olarak mükellefler,e-faturaya geçiş ile ilgili izlemesi gereken yönergeler şunlardır (Bozkurt,2020:50):

- NES ya da Mali mühür başvuru
- E-Fatura başvurusu

2.6.3.1. Mali Mühür ve NES Başvurusu

E-fatura uygulamalarından faydalanmak isteyen mükellefler , e-imza vasıtasıyla başvuru formunu imzalayarak müracaat yapabilmektedirler. E-imza araçları :

- Tüzel kişiler için mali mühür
- Gerçek kişiler için NES ya da mali mühürdür.

Elektronik belgenin , hukuksal manada bir döküman olarak kabul görmesi için belirli bir şahısa ait olması gerekmektedir. Hukuk sistemimize göre onaylanan e-imza , güvenli e-imzadır. Fakat güvenli e-imza kullanılarak meydana getirilen belgelerin , kişilere ait olma zorunluluğu bulunmaktadır (Gözel, 2016: 165).

El ile atılan imza, güvenli e-imza ile aynı hukuki sonuçları doğurmaktadır. Güvenli e-imza , el ile atılan imzaya eşdeğer olarak kabul edilmiştir.Bu hüküm Elektronik İmza Kanunu'nda belirtilmiştir (Doğan,2017 :119).

E-imzanın dünya çapında kabul görülmesi ve giderek yaygınlaşmasının nedenleri;taklit edilemez,güvenilir,e-imzalı metin değiştirilemez,yeniden kullanılamaz ve e-imzanın inkâr edilemez olması şeklinde sıralanabilmektedir (Dirlik,Aydoğan , 2018:50).

Gerçek kişiler düzenleyecekleri e-faturaları mali mühürle onaylamak yerine Nitelikli Elektronik Sertifika (NES) ile de imzalayabileceklerdir.Bu durumda mali mührün sağladığı işlevler NES ile garanti altına alınmaktadır . E-fatura uygulamasına kayıtlı olan kullanıcıların elektronik ortamda meydana getirecekleri faturalarını mali mühür ile tasdiklemelerini veya NES ile imzalamaları temel olmaktadır. Özel entegratör aracı ile e-fatura bilgi işlem alt yapısından yararlanan kullanıcıların düzenleyecekleri e-faturaların özel entegratörlerin mali mühürleri ile imzalanmasına izin vermeleri de mümkün olmaktadır (Gök,2019: 54).

2.6.3.2. E-Fatura Başvurusu

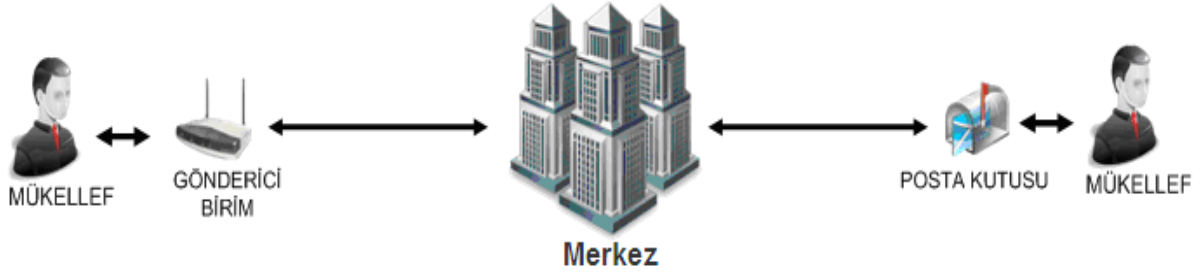
E-fatura uygulamasına başvuru,mali mühür ve NES temininden sonra GİB'nin yasal web sayfasından başvuru yapılarak , mali mühürle onaylanıp, NES ile imzalanmak suretiyle yapılabilmektedir. Başvuru talebi GİB tarafından incelenmektedir. Yapılan inceleme sonucunda başvurunun kabul olması halinde ilgili mükellefe yani kişi yada kuruma işlemin başarılı olduğuna dair onaylama mesajı ve dosya evrak numaralarıyla geri dönüş yapmaktadır. Mali mühürle imzalanan başvuru formu ve diğer gerekli evraklar daha önce belirtilmiş e-posta adresine gönderilir. Mükellefler ,başvuru esnasında e-fatura uygulamasından faydalanma seçeneklerinden birisini belirtmek mecburiyetindedirler (Kefe , Kanarığ, 2019: 170).

E-fatura uygulamasına , hesap açılmasını müteakip 7 gün sonra kayıtlı kullanıcılara e-fatura göndermeleri ve almaları gerekmektedir. Bu bağlamda mükellefler 7 günlük süre içinde fatura düzenleyebilirler (Doğan,2017:121).

2.6.4. E-Fatura Uygulamasının Teknik Mimarisi

'E-fatura Uygulama kapsamında ; Gönderici Birim (satıcı), Merkez ve Posta Kutusu (alıcı / müşteri) yer alır .Bu sitemde göndericinin posta kutusuna iletmek istediği faturayı merkezi bir sistemle GİB üzerinden iletilmesi ile işlenmektedir . E-fatura sistemi Şekil 1 'de görüldüğü üzere bir merkez çevresinde tanımlı "Gönderici Birim" ve "Posta

Kutusu” aracılığı ile olmaktadır.Birbirinden bağımsız olarak işlemleri ulaştırın bu yapılar farklı yazılım altyapısı içerisine kolayca entegre edilebilmektedirler” (GİB, <https://ebelge.gib.gov.tr/efaturamevzuat.html>).

Şekil 1. E - Fatura Senaryosunun İşleyişi

Kaynak: (GİB,2021).

2.6.5. E-Fatura Uygulamasından Yararlanma Yöntemleri

VUK GT Sıra No :509 ‘a göre ;Mali mühür ve NES sahibi mükellefler fatura gönderme ve alma süreçlerini Bakanlığın tarif ettiği 3 yöntem ile , e-fatura portalı, entegrasyon veya özel entegratör aracılığı ile gerçekleştirmek zorunluluğunda olmaktadır.Bu yöntemler (Bozkurt, 2020:53):

- GİB portal yöntemi
- Doğrudan Entegrasyon yöntemi
- Özel Entegratör yöntemidir.

2.6.5.1.GİB Portal Yöntemi

E-Fatura Portal Uygulaması tanımlanmış, e- belge halinde düzenlenmiş faturaların tarafları arasındaki etkileşimini sağlamak amacıyla Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından sunulan uygulamanın genel adıdır (Doğan,2017: 76).

“ GİB Portal Yönteminde faturalar manuel olarak düzenlenmektedir ve e-fatura mükelleflerine GİB üzerinden gönderilmektedir.Bu yöntemle gönderilen faturalar 6 aylık dönemler halinde sistemden silinmektedir. Uygulamanın dezavantajı olarak,bu yöntemi kullanan mükellefler fatura silinmeden gerekli yedekleme işlemini yapmalıdırlar” (Gök,2019: 51).

2.6.5.2. Doğrudan Entegrasyon Yöntemi

E-Fatura düzenleme ve alma konusunda bilgi işlem alt yapısı yeterli düzeyde olan mükelleflerin kendi sistemlerini GİB sistemine uyarlaması suretiyle uygulamaya dahil olmaktadır. Bu yöntemi kullanmak isteyen mükellefler, bilgi işlem alt yapılarını e-faturaya uyumlu hale getirmelerinin ardından istenilen bilgi ve belgelerle GİB'e başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Başvuru sonucu olumlu olanlar en geç bir yıl içerisinde başvuru tarihinden itibaren entegrasyon çalışmalarını tamamlamak zorundadırlar . Bu yöntemi yurtdışından yönetilen mükellefler de kullanabileceklerdir (Gök,2019: 52).

2.6.5.3. Özel Entegrasyon Yöntemi

Elektronik faturaları işletmeler GİB'nin yetki verdiği özel entegratörlerin elektronik ortamı üzerinden düzenleyebilmektedirler. Özel entegrasyon hizmeti vermek isteyen işletmelerin GİB'nin belirlemiş olduğu işlem yapısını kurmaları zorunlu olmaktadır. GİB gerek gördüğünde özel entegratörlerin bilgi işlem sistemlerini denetlemeye yetkili olmaktadır (Aydın, 2017:97).

Bilgi işlem sistem alt yapısı yetecek ölçüde olmayan işletmeler, e-fatura uygulamasından yararlanabilmesi için teknik bilgi işlem alt yapısına sahip özel bir entegratör sistemi kullanarak e-fatura alabilmesine ve gönderebilmesine olanak sunan sisteme özel entegrasyon yöntemi denilmektedir. Özel entegratörler firmanın sorumluluğu altında olan arşivleme faturanın iletilebilmesi gibi hususlardan sorumlu olmaktadır (Kılıç,2019: 19).

2.6.6.E-Fatura Avantajları ve Dezavantajları

Her geçen gün büyüyen ekonomiler muhasebe yapılarını ve işlemlerini daha da karmaşık hale getirmektedir. Hem çeşit hem de hacim olarak artan işlemler nedeniyle işletmeler yeni maliyetler yüklenmek zorunda kalmaktadırlar. İşletmeleri bu tür maliyetlerden koruyabilmek için geliştirilen bir uygulamada şüphesiz e-faturadır uygulamasıdır (Yanık ve Karadaş,2013:136):

E-Fatura uygulamasının firmalara sağlayacağı faydalar:

- Kâğıt fatura gibi düzenlenmediği için baskı ve kâğıt masrafına katlanılmaz
- Kâğıt faturalarda olduğu gibi arşivleme için yer ayrılmasına gerek kalmaması
- Bilgi ve belgelerin denetim ve kontrolü daha kolay yapılmaktadır

- Faturalardaki eksik ve yanlış bilgiler hızlı basit şekilde düzeltildiğinden, iptaller en aza indirgenmektedir.
- Kâğıt faturaya göre daha az hata ile hızlı ve kolay bir şekilde düzenlenir
- Fatura tahsilatı daha kısa zamanda yapılabilir.
- Daha hızlı ve kolay biçimde nakit yönetimi olabilmektedir.

E-fatura uygulamasının işletmeler açısından dezavantajları aşağıdaki gibidir:

- E-fatura uygulamasını kullanabilmeleri için işletmelerin sistemlerini e-fatura uygulaması ile bire bir uyumlu getirmelidir. Bu da, işletmelere ilave maliyet yüklemektedir.
- Kamu İktisadi Teşekküllerinin zorunlu olmasına rağmen e-fatura uygulamasına geçmemesinden dolayı, bunlara mal satan ya da hizmet sunan işletmeler açısından dezavantaj oluşturur
- İşletmelere maliyet yükleyen diğer bir unsur; işletmelerin sistemlerini e-fatura uygulamasına uygun hale getirmesiyle birlikte entegratör firmalarla çalışmaya başlaması ve personel istihdam etmek zorunda kalmalarıdır (Tuncer, [2014], aktaran Özdemir, 2016:66).

2.7. E-Arşiv Fatura

433 Seri Nolu VUK Genel Tebliği ile e-arşiv sistemi, GİB sisteminden onay verilen standartlara uygun faturanın muhafaza edilip saklanması ve raporlanmasını kapsayan bir uygulamadır . Temel gerekçesi fazla miktarda kağıt fatura düzenleyen mükelleflere faturaların kendilerinde kalan ikinci örneğini elektronik ortamda tutma olanağının verilerek,faturayı elektronik ortamda muhafaza etmeleridir (Doğan,2017:399-400).

“Bu uygulama ile e-arşiv faturasına dâhil olmayan mükellefler 01.01.2020 tarihinden itibaren düzenlenecek olan faturaların vergiler dâhil toplam tutarı 30.000 TL’yi (vergi mükelleflerince düzenlenenler bakımından vergiler dâhil toplam tutarı 5.000 TL’yi) geçmesi durumunda faturaların, e-arşiv fatura olarak düzenlenmesi zorunlu olmaktadır ” (VUK GT Sıra No :509).

2.7. 1.E-Arşiv Sistemine Başvuru Süreci

E-arşiv uygulamasına geçen işletmelerin uygulamadan yararlanabilmeleri için aşağıdaki adımları gerçekleştirmeleri gerekmektedir (VUK GT Sıra No: 509).

- E-fatura uygulamasına dâhil olması,
- E-arşiv fatura düzenleme ve iletme konusunda hazırlıklarını tamamlanmış olması,
- E-arşiv fatura uygulamasına dâhil olabilmek için GİB sistemine başvuru yapması.

E-arşiv uygulamasından yararlanmak isteyen mükellefler, uygulamayı kullanmak için Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından izin almış doğrudan entegrasyon ya da özel entegratör seçeneklerinden birini kullanmak suretiyle e-arşiv fatura düzenleyebilmektedirler.

2.7. 2.E-Arşiv Uygulamasının Muhafazası ve İbrazı

E-arşiv faturalarının Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen standartlara uygun olarak, VUK uyarınca düzenlenmesi gereken faturaların elektronik ortamda saklanması, istenildiği durumlarda elektronik veya manyetik ortamda ibraz etmekle yükümlü olmaktadır (Kulak,2019: 90).

2.8. Dijitalleşme ve E-Dönüşüm Işığında Muhasebe Mesleğinin Geleceği

Teknolojideki hızlı değişimler insanların gereksinimine göre ortaya çıkmaktadır ya da yapılan buluşlar insanları peşinden sürüklemektedir. İlk başlarda yavaş yavaş yaşamımıza giren teknoloji, zamana bağlı olarak hızlıca ilerlemektedir (Özden, 2018 : 1640).

Daha sonraki süreçlerde elektrik ve makinalaşma sonucunda, ilave olarak bilgisayarların icad edilmesiyle birlikte dijital inkılâp gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda iletişim ağları meydana gelmiş ve sosyal alanlar sanal ortamlarda gerçekleşmiştir. Dünyada bilgi alışverişinin saniyeler içerisinde oluşmasına olanak sağlamıştır (Bulut , Akçacı, 2017: 51).

Teknolojinin oluşturacağı yenilikler ile ortaya çıkacak dönüşümün süreklilik göstereceği kesinlik kazanmaktadır. Dijital inkılâp olarak isimlendirilen Endüstri 4.0 ile işletmelerin bütün fonksiyonlarını etkilediği üzere,tarihte bilinen eski işletme fonksiyonlardan biri olan muhasebeyi de biçimlendirmeye devam edecektir (Dursun, Ektik, vd. 2019: 264).

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte,muhasebe meslek mensupları teknolojik gelişmelerle değişime uğramış ve birçok etkinliğin uygulanmasıyla dijital ortamlara

taşınmışlardır , bu da 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren meydana gelmiştir. Bu bağlamda muhasebe eğitimi, aynı zamanda kendini güncellemelidir. Odak nokta meslekte dijital dönüşüm olmalıdır (Kurnaz vd, 2020 : 82).

Muhasebe meslek mensuplarının teknolojik değişimlere adapte olabilmesi için bazı öneriler sıralanabilir (Tekbaş,2018:3):

- Teknolojik değişimleri ve yenilikleri meslek örgütleri desteklemeli ve teşvik etmelidirler,
- Siber risk ciddiye alınmalıdır,
- Muhasebe endüstrisinde her alanda dijital yöntemler kullanılmalıdır,
- Muhasebe mesleğinin alt yapısının dijital devrime hazırlıklı olması sağlanmalıdır,
- Muhasebe endüstrisinin yeni teknolojik maharetlere sahip ve atılgan işgücüne gereksimi doğacaktır,
- Muhasebe mesleğini icra edenler için etkin ve doğru iletişim önemli olacaktır,
- Sürekli gelişen teknoloji ile muhasebe meslek mensupları alıcıları için ileri seviyede danışmanlık ve çözümlere yapmasını sağlayacaktır,
- Muhasebe mensuplarının ,muhasebe mesleğinin dijital devrimine sahip çıkmalarının ihtiyacı zorunlu olmaktadır. Bu nedenle kendilerini geliştirerek geleceğe hazırlayabilmeleri, duygusal zeka, eleştirel düşünme, ve yaratıcılık gibi iletişim becerileri olarak kendilerini yetiştirmelerini gerekmektedir.

Muhasebe mesleğinin dijitalleşmesi ve sürekli gelişmesiyle birlikte meslek mensuplarının da buna bağlı olarak uzmanlık yeteneklerini geliştirerek mesleğe katkıda bulunması ülkemizin gelişimine de fayda sağlayacaktır.

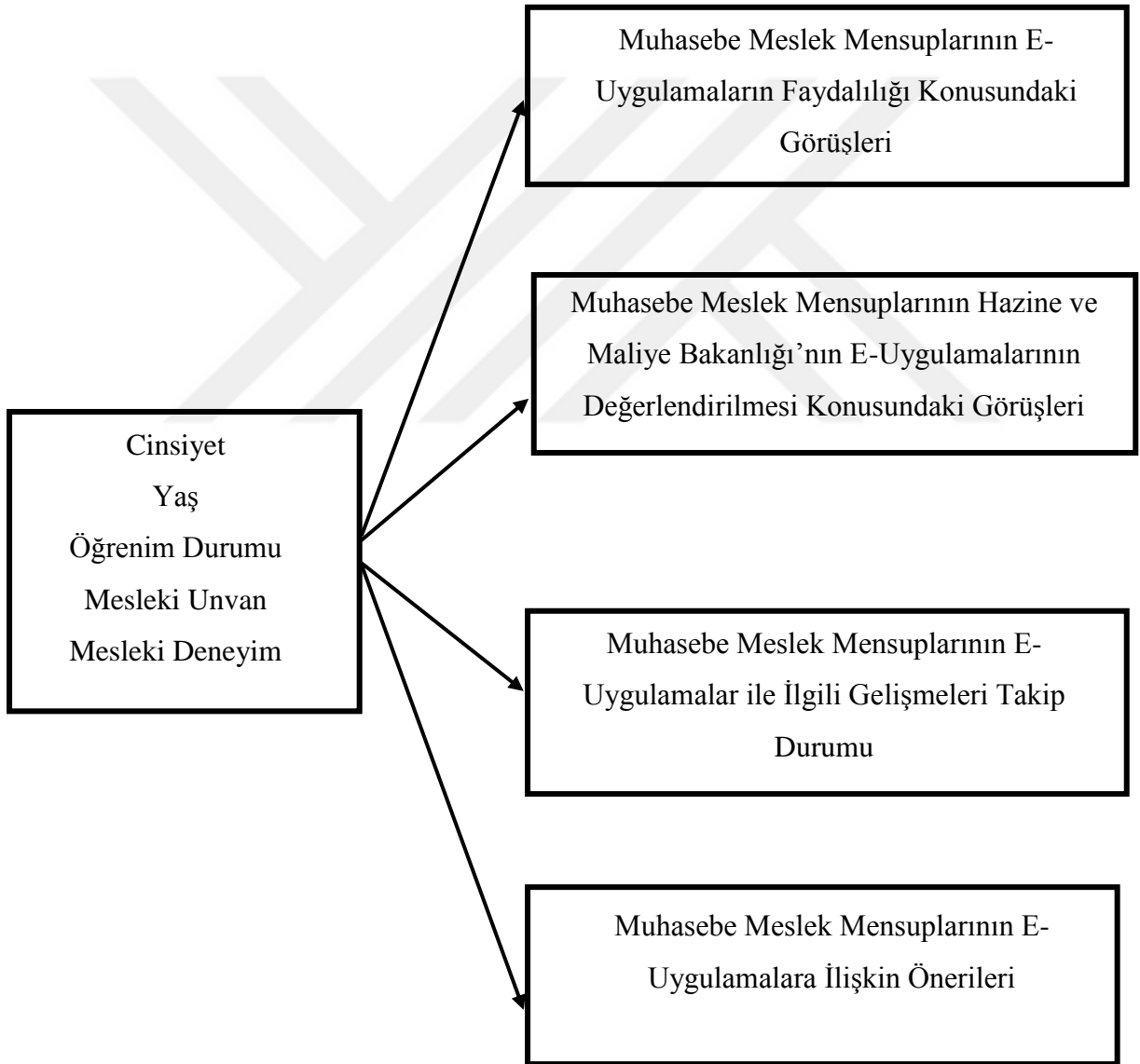
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin analizleri için kullanılan istatistiksel yöntemler ve güvenilirlik analizi konularına yer verilmiştir.

3.1.Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli aşağıdaki gibidir:

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Gaziantep’te faaliyet gösteren bağımsız çalışan muhasebe meslek mensupları (SMMM) oluşturmaktadır. Gaziantep Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler odasından alınan verilere göre, araştırmanın yapıldığı tarihte odaya kayıtlı aktif olarak mesleğini sürdüren yaklaşık 2.100 meslek mensubu bulunmaktadır. Örneklem sayısının belirlenmesinde ise oransal yaklaşım formülünden yararlanılacaktır. Örneklem hacmi %95 güven seviyesinde, +/- % 5 kabul edilebilir hata oranı ile oransal yaklaşım formülüne göre, hesaplanacaktır. Evren büyüklüğü dikkate alındığında minimum 325 kişiye ulaşılması gerektiği belirlenmiştir.

Örneklemin hacmi aşağıdaki formül ile hesaplanmıştır (Weiers, 2008:300):

$$n = \frac{q * p * \left(\frac{Z_{\alpha}}{d}\right)^2}{1 + \frac{1}{N} * \left[q * p * \left(\frac{Z_{\alpha}}{d}\right)^2 - 1 \right]} + p$$

- p: Ana kütlede gözlenen X’in oranı
q: (1-p) değeri
N: Ana kütle hacmi
n: Örneklem hacmi
 Z_{α} : $\alpha=0.05$ için 1.96.
d: Kabul edilebilir hata oranı

3.3.Veri Toplama Aracı

Araştırmada, Bozkurt (2020)’un çalışmasında kullanılan ölçekten yararlanılmıştır. Araştırmada veriler anket yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırma 1 Haziran- 30 Eylül 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma zamanının pandemi dönemine denk gelmesinden dolayı çevrimiçi düzenlenen anket (Google Form) üzerinden meslek mensuplarına ulaşılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek toplam 24 maddeden oluşmaktadır.

Anket formu ise iki bölümden oluşmaktadır. Anketimizin birinci bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik ifadeler olup ‘‘cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, mesleki unvan, mesleki deneyim süresi soruları bulunmaktadır.

Anket formunun ikinci bölümünde ise muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalara ilişkin tutumlarını ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Anketin 2.bölümünde yer alan 1-12 arasındaki ifadeler e-uygulamaların faydalılığı konusunda,13-20 arasındaki ifadeler Hazine ve Maliye Bakanlığının e-uygulamalarının değerlendirilmesi, 21.ci ifade e-uygulamaların gelişmeleri takip durumunu, 22-24. ifadeler ise e-uygulamalara ilişkin önerileri belirlemeye yöneliktir. İkinci bölümde yer alan ifadelerin tümü 5'li likert tipi soru formatı ile hazırlanmıştır.

3.4.Verilerin Analizleri İçin Kullanılan İstatistiksel Yöntemler

Elde edilen veriler; SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25,0 programı kullanılarak analiz edilmiş ve verileri değerlendirirken tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (sayı, yüzde, min-maks değerleri, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Ayrıca frekans analizi, güvenirlik analizi (Cronbach's Alpha), normallik analizi, Bağımsız t testi ve Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Kullanılan verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı test edilmiştir. Normal dağılıma uygunluk Q-Q Plot çizimi ile incelenebilmektedir (Chan, 2003:280-285). Verilerin normal dağılım göstermesi, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 arasında olmasına bağlı olmaktadır (Büyüköztürk, 2016:40).

Normal dağılıma sahip veriler için niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki bağımsız grup arasındaki fark için bağımsız t-testi uygulanmış olup, 2'den fazla bağımlı aşama karşılaştırılmasında ise tekrarlı ölçümlerde varyans analizi uygulanmış ve fark bulunduğu durumda fark yaratan aşamayı bulmak için Bonferroni kullanılmıştır.

3.5.Güvenirlik Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeğin iç tutarlılığını ölçmek için, güvenirlik ölçümünde en yaygın kullanılan metot olan Cronbach's Alpha (α) olarak bilinen alfa katsayısından yararlanılmıştır (Gürbüz ve Şahin, 2018:331). Alpha katsayısına göre ölçeğin güvenirliği aşağıdaki gibi yorumlanabilmektedir:

Tablo 4. Alfa Değeri Kriterleri

Alfa Değeri	Durum
$0.00 \leq \alpha < 0.40$	Güvenilir Değil
$0.40 \leq \alpha < 0.60$	Düşük Güvenilir
$0.60 \leq \alpha < 0.80$	Oldukça Güvenilir
$0.80 \leq \alpha < 1.00$	Yüksek Derecede Güvenilir

Kaynak: (Kalaycı,2014: 405).

E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının güvenilirlik analizi sonuçları

E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Meslek Mensuplarının Tutumları Ölçeği ve Boyutları	Cronbach's Alpha
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamaların Faydalılığı Konusundaki Görüşleri (12 Madde)	0.908
Muhasebe Meslek Mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın E-Uygulamalarının Değerlendirilmesi Konusundaki Görüşleri (8 Madde)	0.884
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalar ile İlgili Gelişmeleri Takip Durumu (1 Madde)	-
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara İlişkin Önerileri (3 Madde)	0.779
Toplam (24 Madde)	0.941

Tablo 5’te de görüldüğü gibi, araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik analizi ölçeğin 4 boyutu açısından ayrı ayrı hesaplanmış ve Cronbach’s alfa katsayısı sırası ile 0.908, 0.884 ve 0.779 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca 24 soruluk ölçeğin güvenilirlik katsayısı incelendiğinde 0.941 olduğu ve yüksek derecede güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4’teki Alfa sayısı kriterlerine göre Cronbach Alfa değerinin 0.60’tan büyük olması, kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan çalışmada kullanılan ölçeğin içsel tutarlılıklarının iyi olduğunu göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın sonucunda tespit edilen bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Bu kapsamda ilk olarak katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgu ve yorumlar, daha sonra ise katılımcıların e-uygulamalara ilişkin tutumları ile ilgili bulgu ve yorumlar açıklanmıştır.

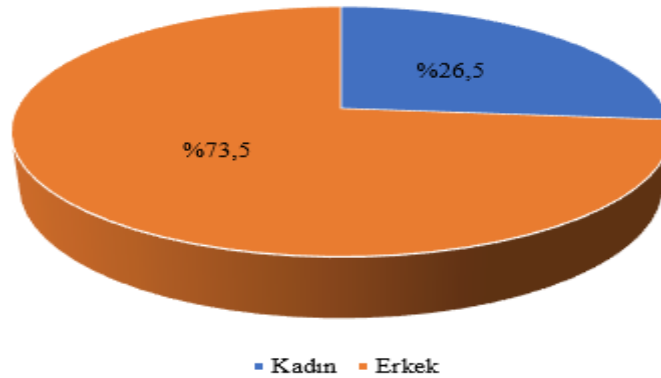
4.1. Demografik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılmış olan muhasebe meslek mensuplarının demografik özellikleri ile ilgili bulgular aşağıdaki tablolarda raporlanmıştır.

Araştırmaya katılmış olan muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre dağılımları frekans ve yüzde olarak aşağıda verilmiştir

Tablo 6. Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	86	26.5
Erkek	239	73.5
Toplam	325	100.0

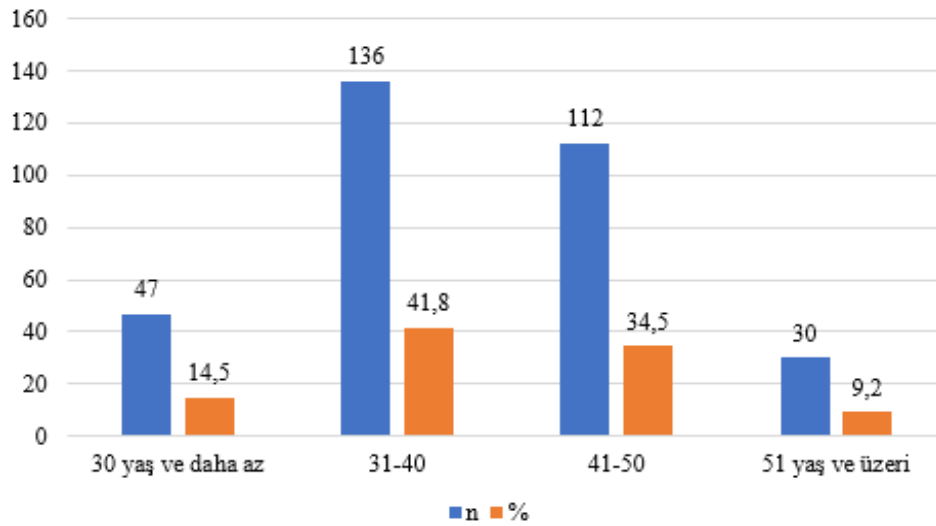
Şekil 2. Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımı

Araştırmaya katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre dağılımı incelenecek olursa; katılımcıların %26,5'inin kadın, %73,5'inin ise erkek olduğu görülmektedir. Bu sonuç, muhasebe mesleğinin daha çok erkekler tarafından icra edildiğini göstermektedir.

Araştırmaya katılmış olan muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre dağılımları frekans ve yüzde olarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımı

Yaş	N	%
30 yaş ve daha az	47	14,5
31-40	136	41,8
41-50	112	34,5
51 yaş ve üzeri	30	9,2
Toplam	325	100,0

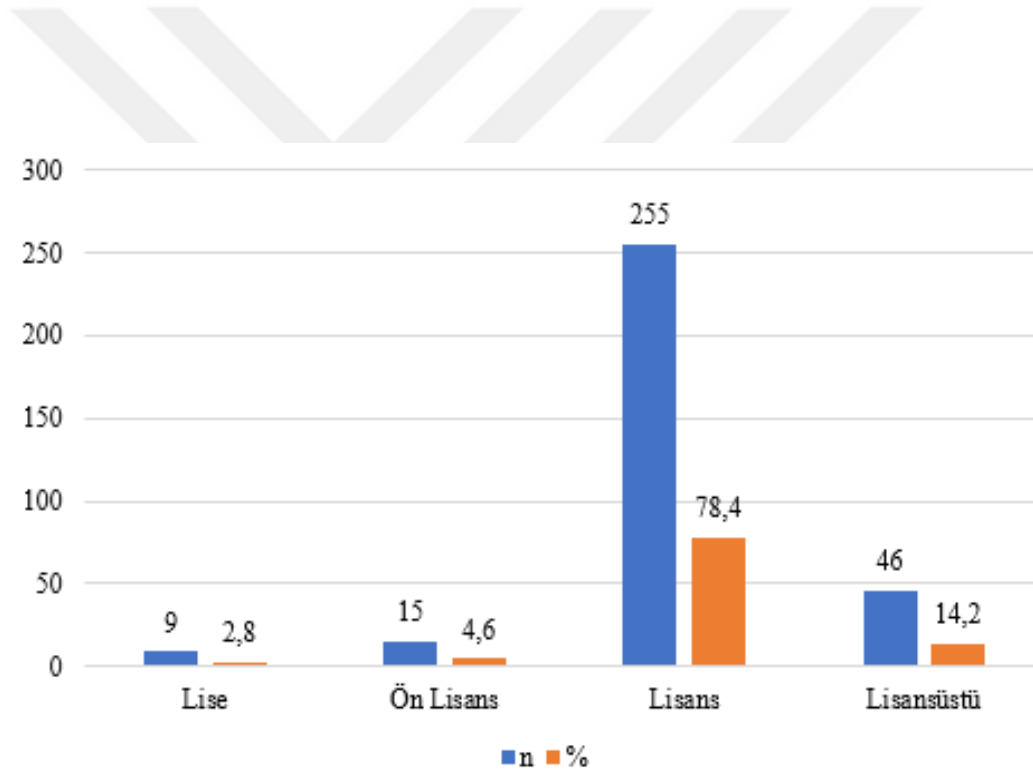
Şekil 3. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımı

Araştırmaya katılmış olan muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %14,5'inin 30 yaş ve daha az, % 41,8'inin 31-40, %34,5'inin 41-50 yaş arasında ve %9,2'sinin 51 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılmış olan muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre dağılımları frekans ve yüzde olarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların öğrenim durumlarına göre dağılımı

Öğrenim Durumu	N	%
Lise	9	2.8
Ön Lisans	15	4.6
Lisans	255	78.4
Lisansüstü	46	14.2
Toplam	325	100.0

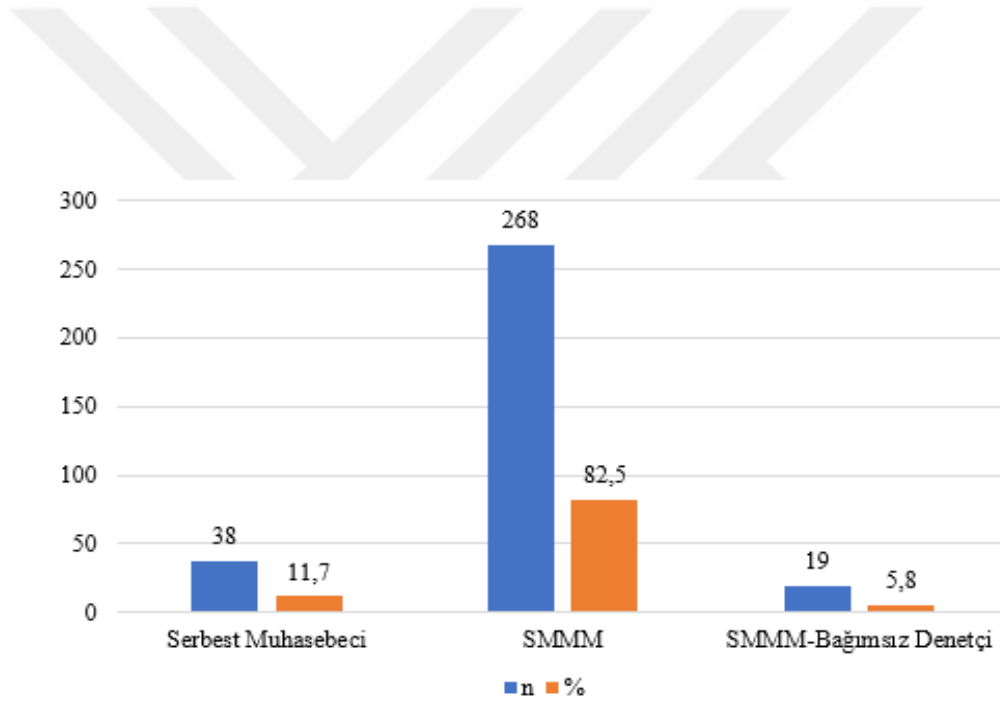
Şekil 4. Katılımcıların öğrenim durumlarına göre dağılımı

Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim durumlarına göre dağılımı incelenecek olursa, katılımcıların %2,8'inin lise, %4,6'sının ön lisans, %78,4'ünün lisans ve %14,2'sinin lisansüstü olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılmış olan muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarının dağılımları frekans ve yüzde olarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların mesleki unvanlarına göre dağılımı

Mesleki Unvan	N	%
Serbest Muhasebeci	38	11.7
SMMM	268	82.5
SMMM-Bağımsız Denetçi	19	5.8
Toplam	325	100.0

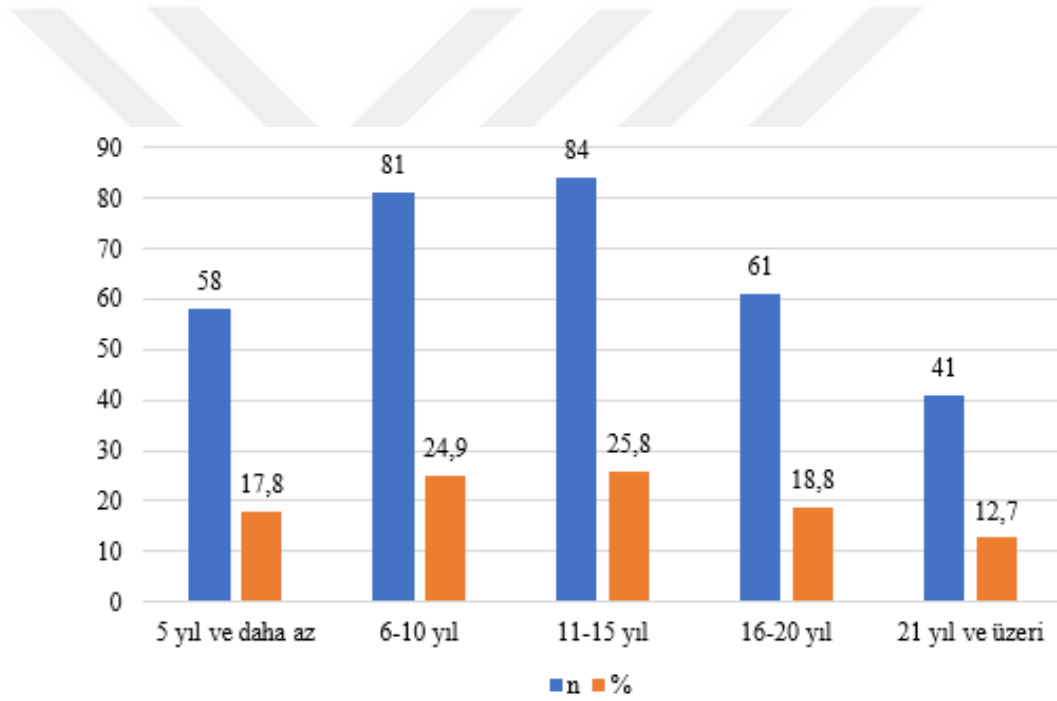
Şekil 5. Katılımcıların mesleki unvanlarına göre dağılımı

Araştırmaya katılmış olan muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarının dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %11,7'sinin serbest muhasebeci, %82,5'inin SMMM ve %5,8'inin SMMM-Bağımsız Denetçi olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre dağılımları frekans ve yüzde olarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların mesleki deneyimlerine göre dağılımı

Öğrenim Durumu	N	%
5 yıl ve daha az	58	17.8
6-10 yıl	81	24.9
11-15 yıl	84	25.8
16-20 yıl	61	18.8
21 yıl ve üzeri	41	12.7
Toplam	325	100.0

Şekil 6. Katılımcıların mesleki deneyimlerine göre dağılımı

Araştırmaya katılan katılımcıların mesleki deneyimlerinin dağılımı incelenecek olursa, katılımcıların %17,8'inin 5 yıl ve daha az, %24,9'unun 6-10 yıl, %25,8'inin 11-15 yıl, %18,8'inin 16-20 yıl ve %12,7'sinin ise 21 yıl ve üzeri olduğu görülmektedir.

4.2. Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara İlişkin Görüşleri

Bu bölümde katılımcıların e-uygulamalara ilişkin görüşleri ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Bu çerçevede elde edilen bulgular; e-uygulamaların faydalılığı, Hazine ve Maliye Bakanlığının e-uygulamalarının değerlendirilmesi, e-uygulamaların gelişmeleri takip durumu ve e-uygulamalara ilişkin öneriler başlıkları altında açıklanmıştır.

4.2.1. E-Uygulamaların Faydalılığı Hakkındaki Görüşleri

Araştırmaya katılmış olan meslek mensuplarına e-uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri hakkında 12 ifade yer almaktadır. İlgili ifadeler verilen cevapların frekans analizi ve aritmetik ortalamaları sonuçları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların E-Uygulamaların Faydalılığı Hakkındaki Görüşleri

No	İFADELER	N	X	KATILIM DERECESESİ									
				1		2		3		4		5	
				F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1	E-Uygulamaların kullanılması ile kırtasiye kullanım maliyeti azalmaktadır.	325	3,31	19	5,8	96	29,5	41	12,6	103	31,7	66	20,3
2	E-Uygulamalar ile arşivleme ve saklama maliyeti azalmaktadır.	325	2,97	41	12,6	112	34,5	38	11,7	85	26,2	49	15,1
3	E-Uygulamalar ile daha fazla işi kısa sürede gerçekleştirerek zaman tasarrufu sağlamakta ve dolayısıyla daha az personel ile çalışma imkânı sunulmaktadır.	325	3,30	19	5,8	53	16,3	111	34,2	94	28,9	48	14,8
4	E-Uygulamalar ile istenilen bilgiye kolay ve hızlı erişim sağlanmaktadır.	325	3,98	9	2,8	24	7,4	37	11,4	149	45,8	106	32,6
5	E-Uygulamaların kullanımı ile borç tahsilat süresi kısalmaktadır.	325	2,97	30	9,2	88	27,2	99	30,5	77	23,7	31	9,5
6	E-uygulamalar aracılığı ile yapılan işlemler minimum hata ile gerçekleşmektedir.	325	3,40	25	7,7	63	19,4	46	14,2	139	42,8	52	16

7	E-Uygulamaların kullanımı ile muhasebe hileleri en aza indirgenmektedir.	325	3,76	15	4,6	31	9,5	46	14,2	159	48,9	74	22,8
8	E-Uygulamalar sayesinde daha güvenilir veriler elde edilmektedir.	325	3,94	10	3,1	19	5,8	34	10,5	180	55,4	82	25,2
9	E-Uygulamalar ile ispatlama gücü artmaktadır.	325	3,95	11	3,4	18	5,5	36	11,1	170	52,3	90	27,7
10	E-Uygulamalarla daha kolay ve hızlı bir şekilde vergi denetimi gerçekleştirilmektedir	325	4,04	1	0,3	18	5,5	54	16,6	145	44,6	107	32,9
11	E-Uygulamalar ile vergi kaçakçılığında azalma olmaktadır.	325	3,65	13	4,0	36	11,1	74	22,8	132	40,6	70	21,5
12	E-Uygulamalar GİB gözetiminde olduğu için kullanıcılar, ticari ve kişisel bilgilerin güvende olduğunu düşünmektedir.	325	3,84	8	2,5	26	8,0	60	18,5	147	45,2	84	25,8

Tablo 11 incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamaların faydalığı hakkında genel olarak pozitif bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların sadece 2. ve 5. ifadelere vermiş oldukları cevapların ortalaması 3'ün altında olduğu görülürken, diğer ifadelere vermiş oldukları cevapların ortalaması 3'ün üzerindedir. Bu durumda katılımcıların yukardaki 12 ifadeden 2'si için negatif algıya sahip olduğu, 10 ifade için ise pozitif algıya sahip olduklarını söyleyebiliriz. Katılımcıların en fazla onayladıkları ve hemfikir oldukları ifade 4,04 ile 10. ifade olurken, en az katıldıkları ifade ise 2.97 ile 2. ifade olmuştur.

Yukarıda tespit edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, katılımcıların, e-uygulamalar ile istenilen bilgiye hızlı ve kolay erişim sağladıklarını, e-uygulamalar ile muhasebe hilelerinin en az seviyeye indirildiğini, e-uygulamalar sayesinde çok daha güvenilir veriler elde edildiğini, e-uygulamalar ile ispatlama gücünün artması, kolay ve hızlı bir şekilde vergi denetimi gerçekleştirildiğini ve e-uygulamaların GİB gözetiminde olduğu için kullanıcıların, ticari ve kişisel bilgilerinin güvende olduğunu düşüncesinde oldukları söyleyebiliriz. Diğer taraftan katılımcıların e-uygulamalar ile saklama ve arşivleme maliyetinin azalması, e-uygulamaların kullanımı ile borç tahsilat süresinin kısılması konusundaki görüşe katılmadıkları tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın sonuçları Bozkurt (2020) ve Kılıç (2019) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Ayrıca sonuçlar, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının maksatlarıyla da uyuşmakta olup Bakanlık e-uygulamaların kapsamını vergi denetimlerinde daha geniş imkâna kavuşulmasıyla birlikte vergi toplama gücünün de artış göstermesi beklenilmektedir. Bu bağlamda ise devletten gizlenmiş olan veya kayda geçirilmeyen kayıt dışı ekonomi ile mücadele edilerek önemli ilerlemelerin sağlanması beklenmektedir.

4.2.2. Hazine ve Maliye Bakanlığı E-Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılmış olan muhasebe meslek mensuplarına, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamaların değerlendirilmesi hakkındaki görüşlerine ilişkin, 5'li likert ölçeğine göre hazırlanmış 8 ifade bulunmaktadır. Bu ifadelere verilmiş olan cevapların aritmetik ortalama ve frekans analizi sonuçları, Tablo 12 'de gösterildiği gibidir.

Tablo 12. Katılımcıların Hazine ve Maliye Bakanlığı E-uygulamalarına İlişkin Görüşleri

NO	İFADELER	N	X	KATILIM DERECEŚİ									
				1		2		3		4		5	
				F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1	E-Uygulama sistemlerinin öğrenilmesi kolaydır.	325	3,82	7	2,2	37	11,4	42	12,9	159	48,9	80	24,6
2	E-Uygulama sistemlerinin kullanılması kolaydır.	325	3,84	7	2,2	36	11,1	46	14,2	150	46,2	86	26,5
3	E-Uygulamaların kullanılması sırasında sıklıkla sistemden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktadır.	325	2,93	13	4,0	112	34,5	114	35,1	54	16,6	32	9,8
4	Uygulamaların kullanımı konusunda GİB tarafından yapılan bilgilendirmeler yeterlidir.	325	3,43	18	5,5	53	16,3	80	24,6	120	36,9	54	16,6
5	E-Uygulamalar şimdiki kadarki süreçte başarı ile uygulanmaktadır.	325	3,60	9	2,8	40	12,3	89	27,4	122	37,5	65	20,0

6	E-uygulamalara geçilmesi yerinde bir uygulamadır.	325	4,01	5	1,5	22	6,8	43	13,2	149	45,8	106	32,6
7	E-Uygulamalar genel olarak memnuniyet vericidir.	325	3,95	2	0,6	30	9,2	50	15,4	143	44,0	100	30,8
8	E-Uygulamaların kullanılması zorunlu olmasa dahi kullanmak isterim.	325	3,92	8	2,5	33	10,2	47	14,5	127	39,1	110	33,8

Tablo 12’te görüldüğü gibi katılımcıların Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusunda genel olarak pozitif bir algıya sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların sadece 3. ifadeye verdikleri cevapların ortalaması 3’ün altında iken, diğer ifadelere verdikleri cevapların ortalaması 3’ün üzerindedir. En yüksek ortalama 6.maddedeki 4,01 ile “E-uygulamalara geçilmesi yerinde bir uygulamadır” ifadesine aittir. Bu durumda katılımcıların Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın e-uygulamalara geçişini desteklediklerini söyleyebiliriz. Diğer taraftan en düşük ortalama ise 2,93 ile “E-Uygulamaların kullanılması sırasında sıklıkla sistemden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktadır” ifadesine aittir. Bu durumda katılımcıların e-uygulamalarla ilgili fazla bir sorunla karşılaşmadıklarını söyleyebiliriz.

4.2.3. E-Uygulamalar İle İlgili Gelişmeleri Takip Durumu

Araştırmaya katılmış olan muhasebe meslek mensuplarına, e-uygulamalarla ilgili gelişmelerin takip edilip edilmediğini belirlemek için 1 ifade yöneltilmiştir. Bu ifadeye verilmiş cevapların aritmetik ortalaması ve frekans analizi sonucu, Tablo 13’te gösterilmiştir:

Tablo13. Katılımcıların E-Uygulamalar İle İlgili Gelişmeleri Takip Durumu

NO	İFADELER	N	X	KATILIM DERECESİ									
				1		2		3		4		5	
				F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1	E-Uygulamalarla ilgili gelişmeleri takip ediyorum	325	4,22	4	1,2	14	4,3	32	9,8	133	40,9	142	43,7

Tablo 13'te görüldüğü üzere katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması, 4,22 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, katılımcıların e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri yakından takip ettikleri söylenebilmektedir. Ayrıca, e-uygulamalarla ilgili gelişmeleri takip etmeyen 18 katılımcının olduğunu ve bunların toplam katılımcılara oranının %5,5 olduğunu söyleyebiliriz.

4.2.4. E-Uygulamalara İlişkin Önerileri

Araştırmaya katılmış olan muhasebe meslek mensuplarına, e-uygulamalarla ilgili önerilere ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalama ve frekans analizi sonucu, Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14. Katılımcıların E- Uygulamalara İlişkin Önerileri

NO	İFADELER	N	X	KATILIM DERECEŚİ									
				1		2		3		4		5	
				F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1	E-Uygulamalarla ilgili gelişmelerin devam etmesi ve bunun muhasebe uygulamalarının tamamına yansıtılması gerekir.	325	4,09	15	4,6	14	4,3	36	11,1	123	37,8	137	42,2
2	E-Uygulamaların kullanımı için eğitim alınması gereklidir.	325	3,98	6	1,8	40	12,3	43	13,2	99	30,5	137	42,2
3	E-Uygulamalardan faydalanan kişi sayısının artması için devlet tarafından teşvik projelerinin düzenlenmesi gereklidir	325	4,31	3	0,9	16	4,9	27	8,3	109	33,5	170	52,3

Tablo 14' e göre katılımcıların e- uygulamalara ilişkin önerilerle ilgili bütün ifadelere verdikleri cevapların aritmetik ortalaması 3'ün üzerindedir. Bu sonuçlara göre, ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalara ilişkin öneriler hakkındaki görüşlerine ilişkin bulguların değerlendirmesi yapılacak olursa, katılımcıların e-uygulamalarla ilgili gelişmelerin kapsam olarak genişletilmesini ve devam ettirilmesini, uygulamadan faydalanan kişi sayısının artırılmasını, devlet tarafından teşvik projelerinin uygulanmasını ve

uygulamaların kullanımı konusunda eğitimler verilmesi gerektiğini düşündüklerini söyleyebiliriz.

4.3. Tanımlayıcı İstatistiksel Bulgular

Araştırmada kullanılan e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeğinin maddelerinin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 15 'te verilmiştir. Katılımcıların her maddeye verdikleri cevapların ortalaması görülmektedir. Ortalaması en büyük olan maddeye en çok katıldıkları anlamına gelmektedir.

Tablo 15. E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeğinin maddelerinin tanımlayıcı istatistikleri

	Min	Maks	$\bar{X}$	SS
1-E-Uygulamaların kullanılması ile kırtasiye kullanım maliyeti azalmaktadır.	1.00	5.00	3.31	1.25
2-E-Uygulamalar ile arşivleme ve saklama maliyeti azalmaktadır.	1.00	5.00	2.97	1.31
3-E-Uygulamalar ile daha fazla işi kısa sürede gerçekleştirerek zaman tasarrufu sağlanmakta ve dolayısıyla daha az personel ile çalışma imkânı sunulmaktadır	1.00	5.00	3.30	1.09
4-E-Uygulamalar ile istenilen bilgiye kolay ve hızlı erişim sağlanmaktadır.	1.00	5.00	3.98	0.99
5-E-Uygulamaların kullanımı ile borç tahsilat süresi kısalmaktadır.	1.00	5.00	2.97	1.12
6-E-Uygulamalar aracılığı ile yapılan işlemler minimum hata ile gerçekleştirilmektedir.	1.00	5.00	3.40	1.19
7-E-Uygulamaların kullanımı ile muhasebe hileleri en aza indirgenmektedir.	1.00	5.00	3.76	1.05
8-E-Uygulamalar sayesinde daha güvenilir veriler elde edilmektedir.	1.00	5.00	3.94	0.93
9-E-Uygulamalar ile ispatlama gücü artmaktadır.	1.00	5.00	3.95	0.96
10-E-Uygulamalar ile daha kolay ve hızlı bir şekilde vergi denetimi gerçekleştirilmektedir.	1.00	5.00	4.04	0.86
11-E-Uygulamalar ile vergi kaçakçılığında azalma olmaktadır.	1.00	5.00	3.65	1.06
12-E-Uygulamalar GİB gözetiminde olduğu için kullanıcılar, ticari ve kişisel bilgilerin güvende olduğunu düşünmektedir.	1.00	5.00	3.84	0.98
13-E-Uygulama sistemlerinin öğrenilmesi kolaydır.	1.00	5.00	3.82	1.00
14-E-Uygulama sistemlerinin kullanılması kolaydır.	1.00	5.00	3.84	1.01
15-E-Uygulamaların kullanımı sırasında sıklıkla sistemden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktadır.	1.00	5.00	2.93	1.03
16-E-Uygulamaların kullanımı konusunda GİB tarafından yapılan bilgilendirmeler yeterlidir.	1.00	5.00	3.43	1.11
17-E-Uygulamalar, şimdiye kadarki süreçte başarı ile	1.00	5.00	3.60	1.03

uygulanmaktadır.				
18-E-Uygulamalara geçilmesi yerinde bir uygulamadır.	1.00	5.00	4.01	0.93
19-E-Uygulamalar genel olarak memnuniyet vericidir.	1.00	5.00	3.95	0.94
20-E-Uygulamaların kullanımı zorunlu olmasa dahi kullanmak isterim.	1.00	5.00	3.92	1.05
21-E-Uygulamalarla ilgili gelişmeleri yakından takip ediyorum.	1.00	5.00	4.22	0.88
22-E-Uygulamalarla ilgili gelişmelerin devam etmesi ve bunun muhasebe uygulamalarının tamamına yansıtılması gerekir.	1.00	5.00	4.09	1.06
23-E-Uygulamaların kullanılması için eğitim alınması gereklidir.	1.00	5.00	3.99	1.10
24-E-Uygulamalardan faydalanan kişi sayısının artması için devlet tarafından teşvik projelerinin düzenlenmesi gereklidir.	1.00	5.00	4.31	0.89

Tablo 15'e göre ilk sırada, 24.soruda 4.31 ortalama ile "E-Uygulamalardan faydalanan kişi sayısının artması için devlet tarafından teşvik projelerinin düzenlenmesi gereklidir" ifadesi yer almaktadır.

2.ci sırada 21.soruda 4.22 ortalama ile "Araştırmacılar E-Uygulamalarla ilgili gelişmeleri yakından takip etmektedir" ifadesi yer almaktadır.

Bunu sırasıyla "E-Uygulamalarla ilgili gelişmelerin devamlılığı konusunda hemfikir oldukları ve bunun muhasebedeki diğer uygulamaların tamamına yansıtılması gerekir" 4.09 ile 22.soru ve "E-Uygulamalar ile daha hızlı ve kolay bir şekilde vergi denetimi gerçekleştirilmektedir" 4.04 ile 10. sorudaki ifadeler izlemektedir.

Buradan anlaşıldığı gibi muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalardan faydalanmaları için devlet teşviklerinin artırılmasını, e-uygulamalarla ilgili gelişmelerin devam etmesini ve uygulamaların genişletilerek tamamına uygulanmasını ve e-uygulamalar ile hızlı ve kolay bir şekilde vergi denetiminin gerçekleştiği yönünde hem fikirlerdir.

E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının tanımlayıcı istatistikleri Tablo 16'de verilmiştir.

Tablo 16. E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının tanımlayıcı istatistikleri

E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Meslek Mensuplarının Tutumları Ölçeği ve Boyutları	Min	Maks	$\bar{X}$	SS
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamaların Faydalılığı Konusundaki Görüşleri	1.33	5.00	3.59	0.76
Muhasebe Meslek Mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın E-Uygulamalarının Değerlendirilmesi Konusundaki Görüşleri	1.13	5.00	3.69	0.75
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalar ile İlgili Gelişmeleri Takip Durumu	1.00	5.00	4.22	0.88
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara İlişkin Önerileri	1.00	5.00	4.13	0.85
Toplam	1.21	5.00	3.72	0.68

Tabloya 16'da görüldüğü gibi, en yüksek boyutun 4.22 ortalama ile "Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalar ile İlgili Gelişmeleri Takip Durumu" olduğu, en düşük ortalamaya sahip boyutun ise, 3.59 ile "Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamaların Faydalılığı Konusundaki Görüşleri" olduğu tespit edilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalarla ilgili gelişmelerden haberdar olduğunu ve takip ettiklerini verdikleri cevaplar doğrultusunda görmekteyiz.

Tablo 17'de, E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının normallik analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 17. E-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının normallik analizi sonuçları

E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Meslek Mensuplarının Tutumları Ölçeği ve Boyutları	Çarpıklık	Basıklık	Durum
"Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamaların Faydalılığı Konusundaki Görüşleri"	-0.596	0.359	Normal
"Muhasebe Meslek Mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın E-Uygulamalarının Değerlendirilmesi Konusundaki Görüşleri"	-0.704	0.301	Normal
"Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalar ile İlgili Gelişmeleri Takip Durumu"	-1.255	1.631	Normal
"Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara İlişkin Önerileri"	-0.996	0.670	Normal
Toplam	-0.859	1.001	Normal

Tablo 17 incelendiğinde, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 arasında olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk,2016:40).

4.4. Hipotez Testlerine Ait Bulgular

Gruplar arasındaki farklılıkların belirlenebilmesi için faydalanılan testlerden biri t testleri olmaktadır. İki örneklem grubu arasındaki ortalamalar açısından farkın olup olmadığı araştırılması için T-testi kullanılmaktadır. T-testinde kritik nokta ikidir. T- testi her zaman iki farklı ortalama değeri karşılaştırmaktadır (Kalaycı, 2014: 74).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Katılımcıların cinsiyetlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması

E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Meslek Mensuplarının Tutumları Ölçeği ve Boyutları	Cinsiyet	$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p
Muhasebe Meslek Mensuplarının E Uygulamaların Faydalılığı Konusundaki Görüşleri	Kadın	3.70	0.70	1.554**	0.121
	Erkek	3.55	0.77		
Muhasebe Meslek Mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın E-Uygulamalarının Değerlendirilmesi Konusundaki Görüşleri	Kadın	3.77	0.75	1.305**	0.193
	Erkek	3.65	0.75		
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalar ile İlgili Gelişmeleri Takip Durumu	Kadın	4.20	0.88	-0.075**	0.941
	Erkek	4.21	0.88		
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara İlişkin Önerileri	Kadın	4.20	0.80	0.920**	0.358
	Erkek	4.10	0.86		
Toplam	Kadın	3.81	0.63	1.495**	0.136
	Erkek	3.68	0.69		

*p<0.05, **Bağımsız t testi

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyetlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi kullanılmıştır. Bunun sonucunda katılımcıların cinsiyetlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($p>0.05$)

Buna göre H1 hipotez sonuçları:

H.1 Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır. ($0.136>0.05$) (Desteklenmedi)

H.1a Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e- uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.121>0.05$). (Desteklenmedi)

H.1b Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.193>0.05$) (Desteklenmedi)

H.1c Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır ($0.941>0.05$). (Desteklenmedi)

H.1d Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.358>0.05$) (Desteklenmedi)

Gruplar arasındaki farklılıkların tespiti için yararlanılan testlerden bir diğeri ise One-way ANOVA testidir. İki den fazla grubun ortalamalarının birbirine eşit olup olmadığını yani farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılmaktadır (Kalaycı, 2014: 131). Katılımcıların yaşlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19 . Katılımcıların yaşlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması

E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Meslek Mensuplarının Tutumları Ölçeği ve Boyutları	Yaş	$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p
Muhasebe Meslek Mensuplarının E Uygulamaların Faydalılığı Konusundaki Görüşleri	30 yaş ve daha az	3.64	0.82	0.910**	0.436
	31-40	3.63	0.77		
	41-50	3.50	0.72		
	51 yaş ve üzeri	3.69	0.77		
Muhasebe Meslek Mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın E-Uygulamalarının Değerlendirilmesi Konusundaki Görüşleri	30 yaş ve daha az	3.66	0.78	0.956**	0.414
	31-40	3.70	0.75		
	41-50	3.63	0.77		
	51 yaş ve üzeri	3.89	0.69		
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalar ile İlgili Gelişmeleri Takip Durumu	30 yaş ve daha az	4.00	1.12	1.273**	0.284
	31-40	4.21	0.81		
	41-50	4.29	0.82		
	51 yaş ve üzeri	4.30	0.95		
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara İlişkin Önerileri	30 yaş ve daha az	4.18	0.94	1.592**	0.191
	31-40	4.18	0.81		
	41-50	4.00	0.84		
	51 yaş ve üzeri	4.31	0.91		
Toplam	30 yaş ve daha az	3.73	0.75	1.056**	0.368
	31-40	3.75	0.66		
	41-50	3.64	0.68		
	51 yaş ve üzeri	3.86	0.65		

*p<0.05, **Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan katılımcıların yaşlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarını karşılaştırmak için ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Katılımcıların yaşlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir (p>0.05).

Buna göre H2 hipotez sonuçları:

H.2 Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır (0.368 >0.05). (Desteklenmedi)

H.2a Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır (0.436>0.05). (Desteklenmedi)

H.2b Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.414 > 0.05$). (Desteklenmedi)

H.2c Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır ($0.284 > 0.05$). (Desteklenmedi)

H.2d Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.191 > 0.05$). (Desteklenmedi)

Katılımcıların öğrenim durumlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması Tablo 20'de verilmiştir:

Tablo 20. Katılımcıların öğrenim durumlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması

E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Meslek Mensuplarının Tutumları Ölçeği ve Boyutları	Öğrenim Durumu	$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p
Muhasebe Meslek Mensuplarının E Uygulamaların Faydalılığı Konusundaki Görüşleri	Lise	3.44	1.05	0.269**	0.848
	Ön Lisans	3.62	0.83		
	Lisans	3.61	0.74		
	Lisansüstü	3.53	0.80		
Muhasebe Meslek Mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın E-Uygulamalarının Değerlendirilmesi Konusundaki Görüşleri	Lise	3.61	1.01	0.311**	0.817
	Ön Lisans	3.74	0.85		
	Lisans	3.70	0.75		
	Lisansüstü	3.60	0.70		
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalar ile İlgili Gelişmeleri Takip Durumu	Lise	3.78	1.39	0.854**	0.465
	Ön Lisans	4.13	1.06		
	Lisans	4.24	0.84		
	Lisansüstü	4.20	0.91		
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara İlişkin Önerileri	Lise	3.89	1.29	0.698**	0.554
	Ön Lisans	3.93	0.99		
	Lisans	4.13	0.82		
	Lisansüstü	4.22	0.88		
Toplam	Lise	3.57	1.04	0.270**	0.847
	Ön Lisans	3.72	0.84		
	Lisans	3.73	0.66		
	Lisansüstü	3.67	0.67		

* $p < 0.05$, **Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim durumlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarını karşılaştırmak için ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Bunun sonucunda katılımcıların öğrenim durumlarının, e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Buna göre H3 hipotez sonuçları:

H.3 Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır ($0.847>0.05$). (Desteklenmedi)

H.3a Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.848>0.05$). (Desteklenmedi)

H.3b Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.817>0.05$). (Desteklenmedi)

H.3c Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır ($0.465>0.05$). (Desteklenmedi)

H.3d Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır. ($0.554>0.05$). (Desteklenmedi)

Çalışmada One-way ANOVA analizleri sonucunda ortaya çıkabilecek farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Post Hoc testlerinden yararlanılmaktadır. Bu bağlamda Tukey, Scheffe, Bonferroni, LSD ve Tamhane's testleri gruplar arasındaki farklılıklar hakkında bilgi vermektedir (Genç ve Soysal, 2018 : 19: Gürbüz ve Şahin, 2016: 242).

Katılımcıların mesleki unvanlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 21. Katılımcıların mesleki unvanlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması

E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Meslek Mensuplarının Tutumları Ölçeği ve Boyutları	Mesleki Unvan	$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Muhasebe Meslek Mensuplarının E Uygulamaların Faydalılığı Konusundaki Görüşleri	Serbest Muhasebeci (1)	3.66	0.93	3.589**	0.029*	3>2
	SMMM (2)	3.55	0.72			
	SMMM-Bağımsız Denetçi (3)	4.02	0.78			
Muhasebe Meslek Mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın E-Uygulamalarının Değerlendirilmesi Konusundaki Görüşleri	Serbest Muhasebeci (1)	3.66	0.90	4.702**	0.010*	3>1, 3>2
	SMMM (2)	3.66	0.73			
	SMMM-Bağımsız Denetçi (3)	4.20	0.62			
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalar ile İlgili Gelişmeleri Takip Durumu	Serbest Muhasebeci (1)	3.97	1.24	3.107**	0.046*	3>1
	SMMM (2)	4.22	0.83			
	SMMM-Bağımsız Denetçi (3)	4.58	0.51			
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara İlişkin Önerileri	Serbest Muhasebeci	3.98	1.03	1.036**	0.356	-
	SMMM	4.14	0.82			
	SMMM-Bağımsız Denetçi	4.32	0.86			
Toplam	Serbest Muhasebeci (1)	3.71	0.90	4.022**	0.019*	3>2
	SMMM (2)	3.69	0.63			
	SMMM-Bağımsız Denetçi (3)	4.14	0.66			

*p<0.05, **Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan katılımcıların mesleki unvanlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarını karşılaştırmak için ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Katılımcıların mesleki unvanlarına göre muhasebe meslek mensuplarının e - uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. Mesleki unvanı SMMM-bağımsız denetçi olan katılımcıların muhasebe meslek mensuplarının e - uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri boyutu puanlarının, mesleki unvanı SMMM olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların mesleki unvanlarına göre muhasebe meslek mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. Mesleki unvanı SMMM-bağımsız denetçi olan katılımcıların muhasebe meslek mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri boyutu puanlarının, mesleki unvanı serbest muhasebeci ve SMMM olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların mesleki unvanlarına göre muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. Mesleki unvanı SMMM-bağımsız denetçi olan katılımcıların muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu boyutu puanlarının, mesleki unvanı serbest muhasebeci olan katılımcılara göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların mesleki unvanlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. Mesleki unvanı SMMM-bağımsız denetçi olan katılımcıların e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği puanlarının, mesleki unvanı SMMM olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Buna göre H4 hipotez sonuçları:

H.4 Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır ($0.019 <0.05$). (Desteklendi)

H.4a Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e- uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.029 <0.05$). (Desteklendi)

H.4b Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.010 < 0.05$). (Desteklendi)

H.4c Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır ($0.046 < 0.05$). (Desteklendi)

H.4d Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.356 > 0.05$). (Desteklenmedi)

Mesleki deneyimlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 22. Mesleki deneyimlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarının karşılaştırılması

E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Meslek Mensuplarının Tutumları Ölçeği ve Boyutları	Mesleki Deneyim	$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Muhasebe Meslek Mensuplarının E Uygulamaların Faydalılığı Konusundaki Görüşleri	5 yıl ve daha az	3.71	0.86	0.499**	0.737	-
	6-10 yıl	3.61	0.72			
	11-15 yıl	3.53	0.79			
	16-20 yıl	3.56	0.71			
	21 yıl ve üzeri	3.57	0.69			
Muhasebe Meslek Mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın E-Uygulamalarının Değerlendirilmesi Konusundaki Görüşleri	5 yıl ve daha az	3.69	0.77	1.315**	0.264	-
	6-10 yıl	3.77	0.75			
	11-15 yıl	3.59	0.79			
	16-20 yıl	3.60	0.75			
	21 yıl ve üzeri	3.86	0.66			
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalar ile İlgili Gelişmeleri Takip Durumu	5 yıl ve daha az (1)	3.93	1.04	3.266**	0.012*	5>1
	6-10 yıl (2)	4.27	0.87			
	11-15 yıl (3)	4.12	0.88			
	16-20 yıl (4)	4.38	0.78			
	21 yıl ve üzeri (5)	4.46	0.67			
Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara İlişkin Önerileri	5 yıl ve daha az	4.17	0.97	1.229**	0.298	
	6-10 yıl	4.24	0.75			
	11-15 yıl	3.97	0.90			
	16-20 yıl	4.11	0.83			

	21 yıl ve üzeri	4.20	0.76			
	5 yıl ve daha az	3.77	0.78			
Toplam	6-10 yıl	3.77	0.64	0.695**	0.596	-
	11-15 yıl	3.63	0.71			
	16-20 yıl	3.68	0.65			
	21 yıl ve üzeri	3.78	0.57			

*p<0.05, **Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan katılımcıların mesleki deneyimlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek mensuplarının tutumları ölçeği ve boyutlarının puanlarını karşılaştırmak için ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Sonuç olarak katılımcıların mesleki deneyimlerine göre muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark yaratan grubun bulunması için Bonferroni uygulanmıştır. Mesleki deneyimi 21 yıl ve üzeri olan katılımcıların muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu boyutu puanlarının, mesleki deneyimi 5 yıl ve daha az olan katılımcılara oranla daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Buna göre H5 hipotez sonuçları:

H.5 Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır ($0.596 > 0.05$). (Desteklenmedi)

H.5a Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e- uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.737 > 0.05$). (Desteklenmedi)

H.5b Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.264 > 0.05$). (Desteklenmedi)

H.5c Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır ($0.012 < 0.05$). (Desteklendi)

H.5d Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır ($0.298 > 0.05$). (Desteklenmedi)

4.4.Araştırma Hipotezlerinin Sonuçları

Araştırma kapsamında toplam 25 hipotez oluşturulmuş olup, hipotezlerin sonuçları Tablo 23'te sunulmuştur:

Tablo 23. Hipotez Sonuçları

HİPOTEZLER	SONUÇ
H.1 Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.1a Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e- uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.1b Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.1c Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.1d Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.2 Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.2a Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e- uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.2b Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.2c Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.2d Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.3 Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.3a Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e- uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.3b Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.3c Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.3d Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim durumlarına göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.4 Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edildi
H.4a Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e- uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edildi
H.4b Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edildi

H.4c Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edildi
H.4d Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.5 Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-muhasebe uygulamalarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.5a Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.5b Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi
H.5c Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edildi
H.5d Muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-uygulamalara ilişkin önerileri arasında anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edilmedi

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuçlar

Teknolojik gelişmelerin etkisi ile birçok alanda olduğu gibi muhasebe alanında da bir dönüşüm ve değişim kendini göstermektedir. Bu dönüşüm kapsamında karşımıza çıkan en önemli uygulamalar; e-fatura, e-defter, e-beyanname, e-arşiv gibi uygulamalardır. Bu araştırmada, e-muhasebe uygulamalarına ilişkin muhasebe meslek mensuplarının tutumlarını belirlemek amacıyla Gaziantep ilinde bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamaların faydalılığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi, e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumları ve e-uygulamalara ilişkin önerileri hakkındaki görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalar ile ilgili görüşlerinin “cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, mesleki unvan ve mesleki deneyim” değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

- Araştırma sonucunda katılımcıların e-uygulamaların faydalılığı, Hazine ve Maliye Bakanlığının e-uygulamaları, e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu ve e-uygulamalara ilişkin öneriler konusunda genel olarak pozitif bir algıya sahip oldukları belirlenmiştir.
- Muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamalar ile daha kolay ve hızlı bir şekilde vergi denetiminin gerçekleştirilebileceği görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Bunun sonucunda vergi toplama gücünün artacağı, kayıt dışı ekonomi ile mücadelede ilerlemeler sağlanacağı beklenmektedir. Ayrıca daha güvenilir veriler elde ettikleri ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan katılımcıların e-uygulamalar ile arşivleme ve saklama maliyetinin azalması, e-uygulamaların kullanımı ile borç tahsilat süresinin kısılması konusundaki görüşe katılmadıkları tespit edilmiştir.
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensupları, Hazine ve Maliye Bakanlığı e-uygulamalara geçilmesini yerinde bir uygulama olarak gördükleri tespit edilmiştir. Bu durumda katılımcıların Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalara geçişini desteklediklerini söyleyebiliriz. Diğer taraftan meslek mensuplarının e-uygulamaların kullanılması sırasında sıklıkla sistemden kaynaklanan sorunlarla

karşılaşılmaktadır” ifadesine katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu durumda katılımcıların e-uygulamalarla ilgili fazla bir sorunla karşılaşmadıklarını söyleyebiliriz.

- Meslek mensuplarının e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri yakından takip ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca e-uygulamalara ilişkin öneriler hakkındaki fikirlerine dair çıkan bulgularda, katılımcıların e-uygulamalarla ilgili gelişmelerin içeriğinin geliştirilerek devamını, uygulamadan daha çok kişinin yaralanması için devlet tarafından teşvik projelerinin uygulanmasını ve uygulamaların daha anlaşılır şekilde kullanımı konusunda eğitim verilmesi gerektiği görüşünde oldukları tespit edilmiştir. E-uygulamaların kullanımı için muhasebe meslek mensupları tarafından eğitim alınmasına yönelik ulaşılan sonuç; Kulak (2019) ve Bozkurt (2020) tarafından yapılan çalışmalardaki sonuçlar ile paralellik göstermektedir.
- Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyet, yaş ve öğrenim durumuna göre; e-muhasebe uygulamalarının faydalılığı konusundaki görüşleri, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi konusundaki görüşleri, e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu ve e-uygulamalara ilişkin önerileri konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir.
- Mesleki unvanı SMMM-bağımsız denetçi olan katılımcıların muhasebe meslek mensuplarının e uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşleri boyutu puanlarının, mesleki unvanı SMMM olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.
- Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre; e uygulamaların faydalığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın e-uygulamalarının değerlendirilmesi ve e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre e-uygulamalar ile ilgili gelişmeleri takip durumu konusundaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, bilgi teknolojisindeki gelişmeler işletmelerin muhasebe sistemlerini büyük ölçüde etkilemiş ve değiştirmiştir. Bu etkileri daha çok, defter, belge, kayıt ve arşiv gibi alanlarda görmekteyiz. Bu işlemlerin elektronik ortama aktarılmasıyla e-defter, e-beyanname, e-fatura, e-arşiv gibi uygulamalar karşımıza çıkmaktadır. E-uygulamalar ile muhasebede kaydetme ve sınıflandırma işlevleri elektronik ortamda daha hızlı ve az hata ile gerçekleştirilmektedir. Muhasebenin en

önemli işlevlerinden birisi ise raporlamadır. Bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu raporlar elektronik ortamda hazırlanarak internet üzerinden ilgili kişilere iletilmektedir. Diğer taraftan muhasebede kullanılan belgeler ve beyannameler elektronik ortamda düzenlenerek ilgili yerlere ulaştırılmaktadır. E-uygulamaların en önemli etkilerinden birisi de arşivleme ile ilgilidir. E-arşiv sayesinde muhasebede kullanılan defter ve belgeler elektronik ortamda arşivlenmektedir. Özetle; e-uygulamalar ile muhasebenin işlevleri daha hızlı, daha zamanlı ve daha az hata ile gerçekleştirilir hale gelmiştir. Bu da zaman ve maliyet tasarrufu sağlayarak kaynakların daha etkili kullanılmasına yol açmıştır.

5.2.Öneriler:

Teknolojik gelişmeler ile birlikte gün geçtikçe muhasebe işlemlerinin dijital platforma taşındığı dolayısı ile muhasebe meslek mensuplarının mevzuat ve muhasebe bilgisi yanında yazılım ve donanım açısından kendilerini geliştirmeleri zorunluluğu doğmuştur. Bu çerçevede bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Muhasebe eğitimi veren kurumlarda müfredat içerikleri donanımsal ve yazılımsal dersleri de kapsayacak şekilde revize edilmelidir.
- Mesleğe girişte yapılan sınav programının kapsamı teknolojik gelişmelere paralel olarak güncellenmelidir.
- Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odaları e-uygulamalara yönelik olarak eğitim programları düzenleyerek meslek mensuplarını bilgilendirebilirler.
- Bu araştırma sadece Gaziantep ilinde faaliyet gösteren ve bağımsız çalışan meslek mensupları üzerine gerçekleştirilmiştir. Bundan sonra gelecekte yapılacak çalışmalarda daha sağlıklı sonuçlar ortaya koymak için daha büyük bir örneklem grubu seçilebilir. Farklı iller ve bağımlı çalışan meslek mensupları örnekleme dâhil edilerek iller ve bağımlı/bağımsız çalışan meslek mensupları karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu, H., Demirkapı, E., ve Erdöl, M. (2014). Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu'na Göre Defterlerin İncelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi*, (21), 1.
- Akgün, A. İ., ve Kılıç, S. (2013). Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetiminin Etkinliği Üzerindeki Etkisi. *Yönetim ve Ekonomi, Celal Bayar Üniversitesi*, Cilt 20, Sayı :2,.
- Aktaş, R. (2013). Yeni Bir Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Yöntemi Olarak Kaynak Tüketim Muhasebesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (58) ,55-76.
- Allahverdi, M., ve Karaer, M. (2019). E-Dönüşümün Muhasebe Mesleği Yerelilikleri Üzerindeki Etkileri ve Türkiye'de Lisans Düzeyi Muhasebe Eğitiminin Mesleki Yerelilikler Açısından Analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(1),246-273.
- Altaş, S. (2013). Tacirler tarafından Tutulacak defterler ve bu Defterlerin Onaylanması. *Mali Çözüm Dergisi*, 95-109.
- Arsoy, A. P., Ertan, Y., ve Bora Kılınçarslan, T. (2018). Ülkemizde de XBRL alanında yapılan çalışmalara destek vermek ve XBRL Finansal Raporlama Gelişimine Katkısı ve TMS Taksonomisi Uygulaması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (79),1-12.
- Aydın, F. Z. (2017). *Türkiye'de E-Fatura ve E-Defter Uygulamalarının İşletmeler Üzerindeki Yansımaları ve Bir Araştırma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Aytekin, A., Erdoğan, Y., ve Kavalcı, K. (2016). Yeni Bir İş Modeli: Muhasebe Alanında Bulut Bilişim. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi ICAFR 16 Özel Sayısı*, 12(12) ,46-62.
- Bayraklı, H. H., ve Bozdağ, A. (2021). Vergi Mükellifiyeti Kapsamında Düzenlenen Belgelerde "Miktar" ve "Meblağ" Kavramları ve Gerçeğe Aykırı Olmasının Cezai Sonuçları. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7,(2) ,255-256.
- Beşel, F., ve Çokgezer, C. (2015). Maliye Alanında E-Teknolojiler ve Etkinliği. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1(1),13-23.
- Bozkurt, E. (2020). *Muhasebede E-Fatura,E-Defter:Yozgat'ta Faaliyet Gösteren Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Fatura ve E-Defter Uygulamalarına Karşı Tutumları*.

- Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Bulut, E., ve Akçacı, T. (2017). Endüstri 4.0 ve İnovasyon Göstergeleri Kapsamında Türkiye Analizi. *Assam Uluslararası Hakemli Dergi*, 4,55-77.
- Burak, E., ve Öztaş, S. (2015). Kurumsal yönetim İlkelerinin Muhasebenin Temel Kavramları Açısından değerlendirilmesi. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 4,(1) ,1-17.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara, 22.Baskı: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bygren, K. (2016). *The digitalization impact on accounting firms business models*,. Sweden: KTH Industrial Engineering and Management.
- Cemalcılar, Ö., Benligiray, Y., ve Sürmeli, F. (2004). *Genel Muhasebe*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları,3 Baskı.
- Chan, D. W. (2003). Hardiness and its role in the stress–burnout relationship among prospective Chinese teachers in Hong Kong. *Teaching and teacher Education*, 19(4) ,280-285.
- Christauskas, C., and Miseviciene, R. (2012). Cloud Computing Based Accounting for Small to Medium Sized Business. *Inzinerine Ekonomika Engineering Economics*, 23 (1) ,14-21.
- Chukwudi, O. L., Echefu, S., Boniface, U., and Chukwuani, N. (2018). Effect of Artificial Intelligence on the Performance of Accounting Operations among Accounting Firms in South East Nigeria. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting*, 7 (2) 1-11.
- Çetiner, T. (2009). E-Dönüşümde Türkiye Nerede? *Uluslararası Ekonomik Sorunlar*, 31,40-48.
- Demir, B. (2005). Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Güvenliği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (26) 147-156.

- Demirdöven, M. O. (2017). *Muhasebede E-Fatura ve E-Defter; Türkiye'de E Fatura E Defter Sistemine Geçen İşletmelere İlişkin Bir Araştırma*. Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dinç, E., ve Abidioğlu, H. (2009). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 157-184.
- Dirlik, Z., ve Aydoğan, T. (2018). e-İmza İle Dosya Şifreleme Uygulaması. *Uluslararası Teknolojik Bilimler Dergisi*, 10,(2) ,47-56.
- Doğan, U. (2017). *Doküzyüz Soruda E-Fatura, E-Arşiv, E-Defter*. 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Dönmez, N. F. (2020). Türk Vergi Hukuku'nda Anayasal İlkeler Çerçevesinde Özel Usulsüzlük Kabahatleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (74) ,974-996.
- Dursun, G. D., Ektik, D., ve Tutcu, B. (2019). Mesleğin Dijitalleşmesi: Muhasebe 4.0. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6,(6) ,263-271.
- Ekiz, N. (2018). *E-Fatura ve E-Defter Sisteminin Bağımsız Denetime Katkıları*. İstanbul: Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Elçin, R., Gerekan, B., ve Usta, M. (2018). E-Fatura, E-defter ve E-Arşiv Uygulamalarına Geçiş sürecinde Yaşanan sorunlar: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerinde Bir Araştırma. *Mali Çözüm dergisi*, 146.
- Elitaş, C., ve Özdemir, S. (2014). Bulut Bilişim ve Muhasebede Kullanımı. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi* , 16(2), 93-108.
- Erdoğan, E. (2020). *Dijital muhasebe Uygulamaları Kullanımının Teknoloji Kabul Modeli İle İncelenmesi: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Ergen, Z., ve Kılınçkaya, L. (2014). Türkiye'de Vergi Denetim Sistemi ve Sisteminin Aksaklıklarının Değerlendirilmesi. *Sosyoekonomi Dergisi*, 21,(21) s.281-304.
- Gacar, A. (2019). Yapay Zeka ve Yapay Zekanın Muhasebe Mesleğine Olan Etkileri: Türkiye'ye Yönelik Fırsat ve Tehditler. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 389-394.

- Gangwar, I., and Poonam, R. (2014). Cloud Computing Overview: Services and Features. *International Journal of Innovations & Advancement in Computer Science*, 3,(1),49-53.
- Genç, S., ve Soysal, A. İ. (2018). Parametrik ve Parametrik Olmayan Çoklu Karşılaştırma. *Black Sea Journal of Engineering Science* , 1(1) ,18-27.
- Gil, D. N. (2009). Management information systems and strategic performances:The role of top team composition. *International Journal of Information Management*, 29,104-110.
- Goyal, L. C., and Jatav, P. (2012). Cloud Computing : an Overview and Its Impact on Libraries. *International Journal Of Next Generation Computer Applications* , 1 (1) ,9-15.
- Gök, O. (2019). *Türk Vergi Sisteminde Fatura Uygulaması*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Gökçen, G., ve Özdemir, M. (2016). Türkiye'de Muhasebe Uygulamalarının E-Defter ve E-Fatura Uygulaması. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, (12) ,46,137-154.
- Gökdeniz, Ü. (2005). "İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (27) ,86-94.
- Gözel, A. (2016). Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Belge ve Elektronik Belge. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5,(1) ,143-201.
- Greenman, C. (2017). Exploring the Impact of Artificial Intelligence on the Accounting Profession. *Journal of Research in business Economics and Management*, 8(3) ,1451-1454.
- Gül, H. (2019). *Blokzincir (Blockchain)Teknolojisi ve Muhasebe Bilgi Sistemine Etkileri.Sosyal Beşeri ve İdari Bilimlerde Yaklaşımlar (186-195)* . Bursa: Ekin Yayınevi.
- Güney, S., ve Özyiğit, S. (2015). Muhasebedeki Verilerin Yönetimde Kullanılması ve Elektronik Muhasebe Verilerinin Yönetim Kararlarına Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53) ,279-297.

- Gür, Y. E., Ayden, C., ve Yücel, A. (2019). Yapay Zeka Alanındaki Gelişmelerin İnsan Kaynakları Yönetimine Etkisi. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3 (2),138-158.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık,5.Baskı.
- Güvener, T. (2016). *İstanbul'daki Bilişim Firmalarında Kullanılan Bilişim sistemlerini Değer Zinciri Analizi ve Proje Yönetimi Açısından Değerlendirme ve Bulut Bilişim Teknolojileri Kullanma*. İstanbul: Beykent Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi,.
- Henkoğlu, T., ve Külcü , Ö. (2013). Bilgi Erişim Platformu Olarak Bulut Bilişim: Riskler ve Hukuksal Koşullar Üzerine Bir İnceleme. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 14,(1),62-86.
- Htaybat, K. A., Ahtaybat, L., ve Altahabat, Z. (2018). Educating Digital Natives For The Future: Accounting Educators' Evaluation of the Accounting Curriculum. *Accounting Education*, 333-357.
- İlter, C. (2005). Gider Pusulasının Kullanım Alanı ve Uygulamaya Ait Bir Örnek. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , (28) ,179-183.
- İnanç, M. (2010). Elektronik Fatura (E-Fatura) Düzenlenmesi ,İletilmesi,Muhafaza ve İbrazı Usul ve Esasları. *Mali Çözüm Dergisi*, Eylül - Ekim s.181-192.
- Kaban, İ., ve Topçu, Y. (2020). Bankacılık Kredi Süreçlerinde Kullanılan Munzam Senetlerin Hukuki Boyutu Temelinde Muhasebeleştirilmesi ve Denetimi. *Dumlupınar sosyal Bilimler Dergisi*, (64) ,84-101.
- Kalaycı, Ş. (2014,Ankara). SPSS Uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. (6.Baskı), Asil Yayınevi.
- Karabınar, S., ve Yılmaz, E. (2012). XBRL (Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili) ve Geleneksel Finansal Raporlama Sistemlerindeki Sorunların Çözümüne Katkısı. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi* , 5(2) ,1-24.
- Kaygusuz, S. Y., Aslan, Ü., ve Kepçe, N. (2018). *Genel Muhasebe 1*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

- Kazak, G., ve Erdemir, N. (2020). Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliğinin Arttırılmasında Blok Zinciri Teknolojisinin Rolü. *Business and Management Studies: An International Journal*, 8 (4),464-481.
- Kefe, İ., ve Kanarığ, Z. (2019). Türkiye'de E-Fatura BNaşvuru Süreci ve Kullanımı. *Uluslararası İktisadi İdari ve İncelemeler Dergisi*, (25) 165-178.
- Kılıç, Ö. (2019). *Türkiye'de Fatura Uygulaması ve Kullanıcı Şirketlerin E-Faturayı Değerlemesi*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi,Fen Bilimleri Enstitüsü,Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Kızgın, M. (2017). *E- Fatura ve E-Defter Uygulayıcılarının Sürekli Denetim Algıları Üzerine Bir Araştırma*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Kula, Ö. (2019). *Denetim İçin Önemli Olan Dönem Sonu Muhasebe İşlemlerindeki İnce Noktaların Vurgulanması Ve Bir İşletme Uygulaması*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmış yüksek Lisans Tezi.
- Kulak, A. (2019). *Muhasebe'de E-Dönüşüm*. Malatya: İnönü Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Kurnaz, E., Tekbaş, İ., Bozdoğan , T., ve Çetin, Ö. (2020). Dijitalleşmeyle Birlikte muhasebe Eğitiminin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi* , 22,81-96.
- Okutucu, B. O. (2012). *Bulut Bilişim ve Teknolojileri*. İstanbul: Okan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Otlu, F. (2011). *Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Gözden Geçirilmiş Şirketler Muhasebesi* . Malatya: Medipres Matbaacılık Yayıncılık (9.Baskı).
- Özdemir, M. (2016). *Muhasebede E-Defter ,E-Fatura Uygulamaları ve Türkiye'de E-Defter,E-Fatura Sistemine Geçen İşletmeler Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Özden, V. (2018). Endüstri 4.0 ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,Endüstri 4.0 ve Örgütsel ,değişim Özel Sayısı*, 1639-1650.

- Özdoğan, B., ve Karğın, S. (2018). Blok Zinciri Teknolojisinin Muhasebe Ve Finans Alanlarına Yönelik Yansımaları Ve Beklentiler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (80),161-176.
- Öztürk, M. S., ve Çarıkçı, O. (2019). Elektronik muhasebe Uygulamaları Kapsamında Geleceğin Muhasebecileri Üzerine bir Araştırma. *Avrasya uluslararası araştırmalar Dergisi*, 7 (16) ,1007-1026.
- Pekdemir, R., ve Önal, M. (1999). Bilgi Teknolojisindeki Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Dergisi*, Sayı 34, s:7-14.
- Sağlar, J., ve Işık, Y. (2019). XBRL İle Finansal Kodlamada Türkiye'nin Hazırbulunluşluk Seviyesi Üzerine Bir İnceleme. *Amasya Üniversitesi Sosyal*, 6, 193-223.
- Sarıcalar, Ş. (2020). Vergi Usul Kanunu Karşısında Defter-Beyan sisteminin Değerlendirilmesi. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (2),229-292.
- Sarıçiçek, R. (2019). Muhasebe Alanında Dönüşüm ve Yapay Zeka. *2.Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi*, 1092-1099.
- Sarıtaş, M. T., ve Üner, N. (2013). Eğitimdeki Yenilikçi Teknolojiler : Bulut Teknojisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (3),23.
- Sevli, O. (2011). *Bulut Bilişim ve Eğitim alanında Örnek Bir Uygulama*. Isparta, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi: Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, N. (2019). *Türkiye'de E-Fatura,E-Arşiv,E-Defter ve E-Mutabakat'ın Şirketler Üzerinde Etkisi,Denetimi ve Vergilendirilmesi*. İstanbul: İstanbul Okan Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Şener, S., ve Elevation, B. (2017). Endüstri 4.0'da Yeni İş Kolları ve Yüksek Öğrenim. *Mühendis Beyinler Dergisi*, 1(2) ,1-13.
- Şıtak, B. (2021). *Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleğine,Muhasebe Meslek Mensuplarına ve Muhasebe Finans Eğitimine Etkilerinin Salgın Hastalık Döneminde İncelenmesi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

- Taş, O., ve Mert, H. (2019). Denetimde Yapay Zeka Uygulaması. *5 th Global Business Research Congress*, 9,65-68.
- Tekbaş, İ. (2018). *Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleğine ve Meslek Mensuplarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma ve Yeni Bir Kavram Önerisi:Mali Mühendislik*. İstanbul: Okan Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yüksek Lisans Tezi.
- Tektüfekçi, F. (2017). E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları:Türkiye Örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 12,(1) ,79-88.
- Tokay, S., ve Deran, A. (2011). Tarım Sektöründe Ve Tarım Sektörünün Önemli Bir Alt Dalı Olan Meyve Bahçesi İşletmelerinde Muhasebenin Gereği, Belge Ve Defter Düzeni. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1) 40-55.
- Toraman, C., Abdioğlu, H., ve İşgüden, B. (2009). İşletmelerde İnovasyon Sürecinde Entellektüel Sermaye ve Yönetim Muhasebesi Kapsamında Değerlendirilmesi. *Afyon kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(11), 91-120.
- Traistaru, A., and Cotoc, E. (2013). Archiving Keeping Record and Financial Accounting Documents. *International Journal of Education and Research*, 1 (11) ,1.
- Valentinetti, D., and Rea, M. (2013). “XBRL for financial reporting: Evidence on Italian GAAP versus IFRS. *Accounting Perspectives*, 12(3) ,237-259.
- Veeken, V. D., Henk , J., and Wouters , J. (2002). Using Accounting Information Systems by Operations Managers in a Project Company. *Management Accounting Research*, 13,345-370.
- Vesela, L., and Radimersky, M. (2014). The Development of Electronic Document Exchange. *Procedia Economics and Finance*, 12 ,743-751.
- Weiers, R. M. (2008). Introduction to Business Statistics,. *Mason: 7th. South Western Cenage Learning*.
- Yanık, R., ve Karadaş, A. (2013). E-Faturanın Türkiye Muhasebe Standartları Uyum Sürecine Uygun Düzenlenmesine İlişkin Bir Önei. *Ekev Akademi Dergisi*, 57 (57) ,133-142.
- Yardımcıoğlu, M., ve Özer, Ö. (2011). Genişletilebilir İşletme Programlama Dili (XBRL). *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2),79-105.

- Yardımcıoğlu, M., Karahan, M., ve Yörük, A. (2019). Dijitalleşme Işığında Muhasebe Mesleğinin Geleceği. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, 61.
- Yazan, Ö. (2018). Birleşik Defter Sistemi Olarak Defter-i Kebirli Yevmiye ve Türk Muhasebe Eğitimindeki Yeri. *Manas Sosyal araştırmalar Dergisi*, 7(4) ,375-398.
- Yıldırım, A. (2020). *E-Dönüşüm Sürecinde,E-Muhasebe Uygulamaları:Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Yoruldu, M., ve Zeybek, N. (2014). TTK'daki Değişiklikler Kapsamında VUK Açısından Defter tutma Mecburiyetinin Değerlendirilmesi. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 16-33.
- Yücel, F. (2003). Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasında Çevre Korumanın ve Ekonomik Kalkınmanın Karşılıklı ve Birlikteliği. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(11) ,100-120.
- Yücel, G., & Adiloğlu, B. (2019). Yapay Zeka ve Muhasebe Beklentiler . *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi* , (17) ,47-60.
- Yücenurşen, M. (2020). Çift Taraflı Kayıt Yönteminden Üçlü Kayıt Sistemine Geçiş:Momentum Muhasebesi. *Business &Management Studies An International Journal*, 8(1) ,1008-1025.
- Yürekli, E., ve Şahiner, A. (2017). Muhasebe Eğitimi ve Endüstri 4.0 İlişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(55) 152-162.

İnternet Kaynakları:

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), E-Defter Mevzuat ve Teknik Mimari, <https://ebelge.gib.gov.tr/efaturamevzuat.html> (Erişim tarihi: 14.07.2021)

Gelir İdaresi Başkanlığı GİB, E-Defter Uygulaması, Faaliyet Raporu https://gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2020/2020_faaliyet_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 10.08.2021)

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (<http://www.edeften.gov.tr/edeftenmevzuat.html>) (29.05.2021)

İYMMO (<http://www.istanbulymmo.org.tr/Data/Platform/1032.pdf>). (Erişim tarihi: 10.12.2021)

EDGT Sıra No: 1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ Sıra No: 3. (2019, Ekim 19). T.C. Resmi Gazete. Sayı: 30923. (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191019-4.htm>)

T.C Resmi Gazete (19 Ekim 2019 Tarih ve Sayı: 30923) VUK GT Sıra No:509

EKLER

Ek 1: Anket Formu:

Sayın katılımcı,

Bu anket formu, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Tezli Yüksek Lisans Programında yürütülen, tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Vereceğiniz yanıtlar yalnızca bilimsel bir çalışmanın veri tabanını oluşturmak amacıyla kullanılacaktır. Katkılarınız ve soruları yanıtlamada göstereceğiniz içtenlik için teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Cuma ERCAN
Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO

Tuba KAVCI
Hasan Kalyoncu Üniversitesi YL Öğrencisi

BÖLÜM 1: Demografik Bilgiler

1. Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2. Yaşınız:

30 yaş ve daha az 31-40 41-50 51 yaş ve üzeri

3. Öğrenim Durumunuz:

Lise Ön Lisans Lisans Lisansüstü

4. Mesleki Unvanınız nedir?

Serbest Muhasebeci SMMM SMMM-Bağımsız Denetçi

5. Mesleki Deneyim Süreniz:

5 yıl ve daha az 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 21 yıl ve üzeri

BÖLÜM 2: Gaziantep’te Faaliyet Gösteren Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamalara Karşı Tutumları	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
E-UYGULAMALARIN FAYDALIĞI					
1.E-Uygulamaların kullanılması ile kırtasiye kullanım maliyeti azalmaktadır.					
2.E-Uygulamalar ile arşivleme ve saklama maliyeti azalmaktadır.					
3.E-Uygulamalar ile daha fazla işi kısa sürede gerçekleştirerek zaman tasarrufu sağlanmakta ve dolayısıyla daha az personel ile çalışma imkânı sunulmaktadır					
4.E-Uygulamalar ile istenilen bilgiye kolay ve hızlı erişim sağlanmaktadır.					
5.E-Uygulamaların kullanımı ile borç tahsilat süresi kısalmaktadır.					
6.E-Uygulamalar aracılığı ile yapılan işlemler minimum hata ile gerçekleştirilmektedir.					
7.E-Uygulamaların kullanımı ile muhasebe hileleri en aza indirgenmektedir.					
8.E-Uygulamalar sayesinde daha güvenilir veriler elde edilmektedir.					
9.E-Uygulamalar ile ispatlama gücü artmaktadır.					
10.E-Uygulamalar ile daha kolay ve hızlı bir şekilde vergi denetimi gerçekleştirilmektedir.					
11.E-Uygulamalar ile vergi kaçakçılığında azalma olmaktadır.					
12. E-Uygulamalar GİB gözetiminde olduğu için kullanıcılar, ticari ve kişisel bilgilerin güvende olduğunu düşünmektedir.					
E-UYGULAMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ					
1.E-Uygulama sistemlerinin öğrenilmesi kolaydır.					
2.E-Uygulama sistemlerinin kullanılması kolaydır.					
3.E-Uygulamaların kullanımı sırasında sıklıkla sistemden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktadır.					
4. E-Uygulamaların kullanımı konusunda GİB tarafından yapılan bilgilendirmeler yeterlidir.					
5.E-Uygulamalar, şimdiye kadarki süreçte başarı ile uygulanmaktadır.					
6.E-Uygulamalara geçilmesi yerinde bir uygulamadır.					

7.E-Uygulamalar genel olarak memnuniyet vericidir.					
8.E-Uygulamaların kullanımı zorunlu olmasa dahi kullanmak isterim.					
E-UYGULAMALARDAKİ GELİŞMELERİ TAKİP DURUMU					
1.E-Uygulamalarla ilgili gelişmeleri yakından takip ediyorum.					
E-UYGULAMAYA İLİŞKİN ÖNERİLER					
1.E-Uygulamalarla ilgili gelişmelerin devam etmesi ve bunun muhasebe uygulamalarının tamamına yansıtılması gerekir.					
2.E-Uygulamaların kullanılması için eğitim alınması gereklidir.					
3.E-Uygulamalardan faydalanan kişi sayısının artması için devlet tarafından teşvik projelerinin düzenlenmesi gereklidir.					